

**CORRESPONDENȚĂ
DE LA CANNES**

„Bărbații ies prost din filmul lui Cristian Mungiu”, crede Iulia Blaga, care vă prezintă cele mai interesante filme văzute săptămîna trecută pe Croazetă.

ÎN » PAGINA 13

PRIMUL MAGAZIN CULTURAL DIN ROMÂNIA » APARE SÎMBĂTA » **EDIȚIA NAȚIONALĂ** » WWW.SUPLIMENT.POLIROM.RO

Suplimentul DE CULTURĂ

1,5
LEI

NR. 129 » 26 mai – 1 iunie 2007 » Săptămînal realizat de Editura Polirom, „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud” » supliment@polirom.ro

Noaptea la muzeu

Elena Vlădăreanu

Este al treilea an cînd Consiliul Europei a susținut și patronat această inițiativă, care vizează încurajarea tinerilor de a vizita muzeele.

ÎN » PAGINA 3

Festivalul festivalurilor în Capitala Culturală

Veronica Niculescu

La Sibiu, cu mult înainte să se nască străbunicii noștri, exista primul teatru din centrul și estul Europei, cu loje din lemn de trandafir. În orașul devenit anul acesta Capitală Culturală Europeană, a început Festivalul Internațional de Teatru.

ÎN » PAGINILE 4-5

INTERVIU CU ION SAPDARU, CEL MAI BUN ACTOR ROMÂN DIN 2006

Nici beat nu m-aș îndrăgosti de București

Profesorul Mănescu din Vaslui susține că a făcut revoluție. Actorul și regizorul Sapdaru chiar a comis un act de răsturnare a „regimului”. El, un barabean care i-a cunoscut pe Fellini, Mihalkov și Milos Forman, are tot dreptul din lume să judece ceea ce numește „partea întunecată”. Vorba unui personaj din *A fost sau n-a fost?*: revoluția e ca

iluminatul public – se aprinde lumea pe rînd, la fel cum se aprind felinarele în oraș, dinspre centru înspre periferie. Sapdaru a aprins și el cîteva becuri...

**CITIȚI UN INTERVIU
DE ALEX SAVITESCU ÎN PAGINILE » 8-9**

UNITER VREA SĂ-ȘI
ÎMBUNĂTĂȚEASCĂ
PREMIILE

UNITER a organizat, luni, 21 mai, o dezbateră pe tema premiilor pe care le acordă anual, în încercarea de a împiedica repetarea nenumăratelor contestații și nemulțumiri apărute la ediția de anul acesta. „Dorința mea sinceră a fost ca toți cei care au avut critici, atitudini dure față de Gala Premiilor UNITER, de care sînt direct responsabil, să fie aici”, a spus în deschidere Ion Caramitru, președintele Uniunii Teatrale. Cei prezenți – circa 25 de directori de teatre, regizori sau critici, un număr mic raportat la totalul oamenilor de teatru – au încercat să propună îmbunătățiri în felul în care se acordă premiile. Cristina Modreanu a sugerat realizarea de către UNITER a unui top al criticilor pentru a se vedea „în ce critici are lumea teatrală încredere”. Propunerea criticului de teatru este legată de faptul că și la ediția de anul acesta a premiilor, și la altele anterioare, unii au contestat calitatea profesională a juriilor de nominalizare.

Mitocănia ca platformă politică

Unii politicieni, dar și cîtiva analiști au încercat, cu mai puțină ori mai multă disperare, să transforme rezultatul referendumului într-o semitrîngere a lui Traian Băsescu. Mai întîi, atrăgînd atenția asupra participării reduse la vot (teză nu foarte bine conturată, întrucît o prezență de 45% este onorabilă), apoi subliniînd empiric faptul că nu toți cei ce intră sub largul procent de 75% favorabil președintelui sînt, în fapt, susținătorii lui Traian Băsescu – adică la un eventual vot cu opțiuni variate mulți dintre aceștia din urmă ar putea să alegă un alt candidat. Cea de-a doua observație își are logica ei, de aceea în prima fază n-am fost tentat nici o clipă să-i contest valabilitatea.

Evenimentele din săptămîna ce s-a scurs după referendum mă fac însă să mă întreb dacă nu cumva nici măcar a doua observație nu e valabilă. După ce filmulețul cu agresiunea verbală (și nu numai) a lui Traian Băsescu asupra jurnalistei Andreea Pană a ieșit „pe piață”, consternînd societatea civilă de la noi și lumea civilizată din afară, am fost curios să urmăresc forumurile ziarelor, cu speranța onestă, pe care n-am de ce să n-o recunosc aici, că voi descoperi o dezamăgire de bun-simț în postările unora dintre cei care au pus ștampila pe NU la referendumul din 19 mai. Surpriza mea de statistician amator a fost să descopăr că postările celor care fie laudau ieșirea mitocănească a președintelui, fie o scuzau cu argumente subțiri, ba chiar penibile uneori, acopereau un

CIRCLUL NOSTRU VĂ PREZINTĂ:

Lucian Dan TEODOROVICI

procent asemănător cu cel obținut de președinte la referendum.

Sigur că postările de pe forumurile ziarelor nu pot fi luate în considerare ca fiind ceea ce statisticienii numesc procent reprezentativ. Se presupune că românii care au acces la net sînt, în genere, mai educați (deși înjurăturile frecvente și foarte inventive n-ar susține afirmația), sînt deci un eșantion care dovedește, mai degrabă, opțiunea mediului urban, cu o condiție financiară mai bună și, în special, cu un grad de informare net superior celor care nu folosesc Internetul. Însă tocmai aici, în această observație, rezidă ciudătenia situației. Pentru că dacă nici măcar într-un asemenea eșantion mitocănia prezidențială nu are urmări evidente, e clar că, la nivelul întregii populații, mai ales la al celei mai puțin informate, ea e complet lipsită de efecte.

Se poate veni deci cu concluzia că cei 75% dintre români care au votat NU la referendum sînt în mare parte a lor votații reali ai lui Traian Băsescu în orice condiții, în orice fel de întrecere electorală. Dar, mai ales, și mult mai grav pentru România, se poate trage și concluzia că președintele a reușit să-și formeze o clasă de susținători cum,

de-a lungul vremii, n-a mai avut decît Ion Iliescu, la începutul anilor '90. Ceea ce ne transformă într-o țară la fel de stranie ca și atunci, la fel de atipică, o țară care n-a reușit să-și însușească mecanismele democratice decît la un nivel superficial.

Oriunde în țările cu democrație consolidată, un președinte care se declară

» Surpriza mea de statistician amator a fost să descopăr că postările celor care fie laudau ieșirea mitocănească a președintelui, fie o scuzau cu argumente subțiri, ba chiar penibile uneori, acopereau un procent asemănător cu cel obținut de președinte la referendum.

democrat și, în cazul nostru, european, care a preluat discursul societății civile, care se raportează permanent la popor, însușindu-și „agenda” lui, ar avea de-a face tocmai cu poporul, cu societatea civilă, cu spiritul democratic existent la nivelul populației în momentul în care ar comite un act de tîlhărie publică și ar avea un discurs asemănător unui borfaș. Oriunde în țările cu democrație consolidată o asemenea ieșire ar fi taxată drept neburie. Căci un asemenea comportament, indiferent de scuze, este absolut inacceptabil, șocant, nedemn de-un politician. Un asemenea discurs ar însemna, cert, finalul unei cariere politice.

Traian Băsescu dovedește însă că la noi nu spiritul democratic al președintelui e susținut de 75% dintr-un electorat activ, ci persoana sa. Așa se face că persoana președintelui poate apărea imediat după referendum în fața „poporului” pentru a susține că, odată cu votul de încredere, cei 75% au votat și pentru toate proiectele sale de viitor politic. Ba, înțeleg citind forumurile și plectînd tocmai de la discursul prezidențial, aceiași 75% au votat și pentru ca în anul 2007 să ai dreptul de a-i smulge unei femei, fie ea ziaristă sau nu, telefonul mobil din mîna, de a-i spune „pășărică” în față, de a o numi „tigăncă împuțită” pe la spate. E, pînă la urmă, și asta o platformă. Dar una care îmi dă dreptul să recunosc acum, cu oarecare mîndrie, că eu m-am numărat, la referendumul din 19 mai, printre ceilalți 25%.

ORGANIZATORII BOOKFEST ACUZĂ PROBLEME DE SPAȚIU LA ROMEXPO

Bookfest 2007 va începe pe 6 iunie, în pavilionul central al Romexpo – un spațiu care ridică probleme în privința repartizării standurilor, dar pe care organizatorii vor încerca să-l amenajeze în așa fel încît publicul să-l poată parcurge mai ușor decît la celălalt tîrg de carte important, Gaudeamus.

„Pavilionul central are, din cîte am văzut de la Gaudeamus și din cum au decurs lucrurile pînă acum, destule dezavantaje pentru expozații. Au fost solicitați aproximativ 4.000 de metri pătrați. La nivelul 0 sînt maximum 1.000 de metri pătrați. De aici au apărut tot felul de probleme de alocare a spațiilor”, a declarat pentru MEDIAFAX Grigore Arsene, președintele Asociației Editorilor din România (AER), organizatorul principal al evenimentului. Prin urmare, AER a stabilit, împreună cu celelalte asociații de editori, cîteva reguli. Prima constă în instituirea unui raport de 3 la 1 între prețul pentru cel mai bun loc din pavilion și prețul pentru cel mai dezavantajos.

O a doua regulă se referă la descurajarea standurilor mai mari de 150 de metri pătrați prin introducerea unei taxe suplimentare de 30% pe suprafața care depășește această limită. Astfel, doar patru sau cinci expozații vor avea standuri cu o suprafață mai mare de 150 de metri pătrați. „Cu toate acestea, au fost și sînt încă multe discuții asupra criteriului pe care l-am stabilit prin regulamentul: atribuirea standurilor în ordinea descrescătoare a suprafețelor cerute. Regulamentul a fost trimis înainte tuturor și nimeni nu a avut o obiecție în această privință, dar acum cîteva edituri cu 8-10 metri pătrați protestează pentru locul alocat”, spune Grigore Arsene.

Peste 200 de expozații s-au înscris la ediția de anul acesta a Salonului Cărții. Suprafața cerută e ușor mai mare decît la ediția precedentă. „Se dovedește că piața de carte e relativ stabilă. Ca număr de expozații și suprafață, lucrurile sînt pe un trend crescător lent”, explică președintele AER. Pe lîngă standurile editorilor, tîrgul va cuprinde

mai multe spații de animație: Agora (dedicat marilor lansări), studioul Realitatea, o zonă a copiilor, una pentru audiobook-uri și e-book-uri și, ca noutăți, Culinaria (un spațiu de promovare directă a cărților cu temă culinară) și un spațiu de liniște (amenajat pentru lecturi în tîhnă). Spre deosebire de Bookfest 2006, intrarea va fi liberă anul acesta pentru toate categoriile de public. Decizia a fost luată prin vot de toate asociațiile de editori implicate: AER, Federația Editorilor și Difuzorilor de Carte din România, UER, SER, APLER, ADEFC, ARIEL, ACS, Agora.

SUPLEMENTUL LUI JUP

Noaptea la muzeu

Intrarea gratuită, mediaticizarea intensă și câteva evenimente-cîrlig par a fi secretele pentru a scoate oamenii din casă și a-i atrage spre muzeu chiar și la ore înaintate, chiar și în weekend.

Elena Vlădăreanu

Pe la șapte fără ceva seara, eram pe la Victoriei. La Muzeul Național de Artă nu era cine știe ce mișcare, vreo doi-trei oameni în curte. Mai sus, Muzeul „George Enescu” era închis, porțile mari, de fier, ferecate cu lacete serioase. Muzeul Colecțiilor nu era închis, dar parcă nici nu era cine știe ce primitiv. Mi-am spus că „noaptea albă a muzeelor” e deja compromisă în capitală și am mers mai departe, spre Antipa-MȚR-Geologie.

La Antipa am stat jumătate de oră la coadă ca să pot intra, iar în spatele meu era și mai multă lume. La Muzeul Țăranului Român, următorul pe listă, era și mai aglomerat, iar după Geologie am plecat direct acasă pentru că noaptea albă a muzeelor se cam apropia de „zori” – pentru cei care nu știu, chiar și în „noaptea albă” muzeele nu sînt deschise mai tîrziu de ora 1.00, pentru că a doua zi au program normal; și în afară de la fel –, iar eu petrecusem deja în jur de patru ore în cele trei muzee. În nici un caz nu a fost compromisă, dimpotrivă, muzeele bucureștene se pot lăuda cu o „noaptea albă” de succes.

Cît privește lipsa de activitate de la MNAR, era probabil prea devreme. Nu am mai ajuns, dar am prietenii care au fost și au plecat încințați de acolo. Oficialii muzeului se laudă cu 6.000 de vizitatori pentru noaptea de 19-20 mai, la Muzeul Național de Artă și la Muzeul Colecțiilor. Numărul nu este exagerat, avînd în vedere ideea năstrucnică din acest an, de a colabora cu cîțiva coreografi, care au prezentat momente de dans inspirate de o lucrare celebră: An-

dreea Căpitănescu, cu „LoG”, inspirată de „Nud” și „Nud culcat” de Tonitza, Valentina de Pianta Niculae cu „Struggle for Life and Tenderness”, inspirată de „Maternitate” de Dimitrie Paciurea, Alexandra Pirici cu „Madona electrică”, inspirată de lucrarea omonimă a lui Max Herman Maxy, Carmen Coțofană, cu „Compoziție”, inspirată de lucrarea omonimă a lui Hans Mattis Teutsch, Ana Cătălina Gubandru cu „Cache”, inspirată de „Nud cu val” de Max Herman Maxy.

Merită să investești într-un muzeu

Și cei de la Muzeul de Geologie și-au pus imaginația la treabă și au produs o noapte mezozoică în miniatură, cu trei dinozauri feroși, jocuri de lumini, sunete de junglă, liane, buruieni. E drept, un joc de-a *Jurassic Park* cam infantil, dar care merită apreciat, măcar pentru intenția oamenilor de a face ceva cu muzeul lor. Pentru că Muzeul de Geologie este un unicat: mă întreb dacă nu cumva o astfel de expoziție ar putea intra cu succes într-un muzeu al muzeelor făcut în viitor.

Cînd am vizitat prima dată Antipa, nu eram încă la liceu și clar a intrat în

topul celor mai tari muzee pe care le văzusem. Așa este, nu văzusem prea multe. De atunci situația s-a schimbat, iar Antipa rămîne un muzeu dragut, interesant, captivant chiar. Numai că, trebuie să o recunoaștem, mult mai tonic și moral pînă la urmă este să vezi un spațiu cu animale vii sau cu reproduceri credibile, decît cu animale împăiate. Iar vulcanul cu beculțe roșii, care se aprind cînd și cînd simulînd o erupție, este pur și simplu jenant. Și pentru că am ajuns la acest capitol, vreau să pomenesc aici expoziția de reptile vii, nu doar odioasă prin înghesușirea a zeci de cutii într-un spațiu sufocant de îngust, dar deprăntat și prin muzica penibilă.

Dintre acestea trei, Muzeul Țăranului Român respiră un aer european, indiferent cît de prost sună această expresie. E singurul în care găsești informații și în limba engleză, la fel cum este singurul care are căi de acces și pentru persoanele cu handicap. E drept că pentru „noaptea albă a muzeelor” nu au făcut mare lucru. MȚR are deja un public foarte bine conturat, iar cei care vin aici o fac aproape exclusiv pentru brand. Dacă mai găseș niște produse 100% „village”, cum ar fi niște muzică live, niște haine, mîncare și băutură „home made”, deja e răsfat.

În final, vreau să citez ce am auzit la cineva chiar zilele acestea. Anume că merită să investești într-un muzeu, pentru că muzeele atrag din ce în ce mai multă lume și stîrnesc interesul. Știu, e nevoie de bani, dar și de idei.

Este al treilea an cînd Consiliul European a susținut și patronat această inițiativă, care vizează încurajarea tinerilor de a vizita muzeele. Anul acesta, au fost deschise peste 2.000 de muzee din 39 de țări în noaptea dinspre 19 spre 21 mai, accesul fiind gratuit.

ROMÂNII E DEȘTEPTI

Radu Pavel GHEO

Proștii la putere

M-am întrebat la un moment dat de unde vine forța pe care au avut-o intelectualii în regimurile autoritare din secolul XX. De ce se tem toți autocrații și dictatorii de „vocea intelectualilor”, iar oamenii ceilalți văd în ei autorități și modele demne de urmărit? (De urmat, ce-i drept, le urmează mai rar.) Stalin, Hitler, Ceaușescu și alții de teapa lor, cu toții au încercat să-și aservească, să marginalizeze sau să elimine intelectualii incomozi. Și, din cite se pare, se temeau permanent de ei. Adică de forța cuvîntului lor.

De ce se temeau? Care era puterea ascunsă a intelectualilor? Am văzut de cîteva ori la televizor dezbateri în care erau invitați intelectuali autentici, stăpîni pe ideile și discursul lor, laolaltă cu politicianii lătrători și găunoși. Prima dată m-am așteptat să-l văd pe politicianul mediocru zdrobit sau măcar zdrcințat de forța intelectualului. Spre dezamăgirea mea, omul politic a ieșit din emisiune ferm și demn, cu pieptul înainte și mintea plină cu aceleași convingeri – puține, dar inatacabile. A doua oară, cu alți intelectuali și alți politicieni, a fost la fel. Și a treia oară. Cu rare excepții, nici un intelectual n-a sfîrșit vreo fisură în armura atotștiutoare a oamenilor politici. Nici un om politic n-a acceptat vreo dată judecățile logice ale intelectualului decît dacă se potriveau cu ideile lui. Nici unul dintre liderii de opinie politică nu s-a îndoit vreo dată de justetea spuselor sale. Atîta fermitate m-a uimit. Dar m-a uimit și impactul slab al forței spiritului. Unde sînt cuvintele inspirate, care clătinau sisteme politice? Azi par să nu mai poată mișca nici neuronii oboșiți ai unui subsecretar de stat.

Lucrul care mă uimește cel mai tare la omul politic contemporan este convingerea cu care își emite propozițiile. Ba nu, sentințele. El nu dialoghează. Intelectualul de bună-credință afirmă, relativizează, are îndoieli, acceptă că a greși e omenesc și, cum e și el uman, poate, desigur, greși. Vrea să discute, să schimbe păreri, să convingă, ba chiar să se lase convins. Față în față cu un politician, n-are nici o șansă. Politicianul nu ascultă, nu e sensibil la argumente, nu judecă, iar dialogul e ultimul lucru la care s-ar gîndi. Așa se face că după o asemenea pseudo-discuție rămîne la fel ca înainte de ea, ca orice om cu convingeri ferme, în timp ce bietul intelectual rămîne cu o imagine de ins

» **Lucrul care mă uimește cel mai tare la omul politic contemporan este convingerea cu care își emite propozițiile. Ba nu, sentințele. El nu dialoghează. Intelectualul de bună-credință afirmă, relativizează, are îndoieli, acceptă că a greși e omenesc și, cum e și el uman, poate, desigur, greși.**

nesigur, fără convingeri, din ăla cum îl bate vîntul... ce mai, un intelectual sovăielnic, cum s-a mai spus și odinioară. Ei, mare noroc cu democrația! În anii stalinismului sovăielnicii ăștia erau trimiși la canal sau la gherlă. Azi pot să zică mersi că stau alături de oamenii puternici și pot să cîrîie pe lîngă ei.

Realitatea nu e însă asta. Dintre cei doi, doar unul e viu, rațional, uman și demn de atenție. Celălalt, politicianul, e de obicei un biet robot cu procesor slab și microfon puternic, care repetă tare și apăsător cîteva fraze imprimate pe o bandă. Indiferent de apartenența politică sau doctrinară, discursul fiecărui politician pare să-l copieze pe al celorlalți colegi de bandă. Nu dialoghează fiindcă nu e în stare: i s-ar arde circuitele. El trebuie doar să emită șabloanele imprimate pe creierul lui foarte mic de un mecanism foarte mare și greoi. Așa se face că, în vremuri de relativă stabilitate, cel care refuză dialogul și îndoiala își impune imaginea în fața celui ce gîndește și se îndoiește.

Și atunci la ce e bun intelectualul în cetate? Nu sînt sigur, dar am impresia că vine întotdeauna un moment în care roboții o iau razna. Aparența de putere pe care o dobîndesc le afectează circuitele precare și politicianul mărginit devine megaloman. Iar pentru reparații e nevoie iarăși de un intelectual, doi, care să descopere hiba și să o explice și celorlalți cetățeni. Atunci vocea lor e iarăși la mare preț. E momentul de care megalomanii se tem cel mai tare.

De aceea ori de cîte ori intelectualilor li se pune, într-o formă sau alta, pumnul în gură, iar vocea politicianului se aude din ce în ce mai mult, e bine să fim pregătiți: vin iar vremuri grele. Vin proștii la putere! Și o luăm iar de la capăt.

LA LOC teleCOMANDA

Alex SAVITESCU

Un succes de Box Ospiciu

Regele broscui iese din scenă.

Căpăunul îi urmează la tron, deși nu se aștepta la chestia asta nici în veci. Fără voia sa, trebuie să și ia în primire supușii. Dar el nu are nici un chef să și țină coroana pe cap, așa că pleacă în căutarea unui înlocuitor. În timpul acesta, „războiul” dintre palate continuă: Făt Frumos îi caută simbetela, vrînd să i dea în cap o lovitură de palat.

Vă sună cunoscut scenariul? Știu, v ați gândit, poate, ca și mine, la țara noastră supermarket. Fals! Mai sus e rezumatul intrigii din cea de a treia producție a filmului *Shrek*. L am văzut într una din zilele de război urban, post referendum. În timp ce președintele reînscăunat se declara fascinat de telefonie mobilă și tehnologiile 3G, am rămas surprins să constat cum tema luptei pentru putere se conservă, de la cap la coadă de căpăun, în orice cadru ar fi lansată. Probabil că scenariștii lui *Shrek 3* nu au habar cine s Bănescu, Tăriceanu, Geoană sau Iliescu. Lovit din toate părțile de nebulonia de la noi, m am enervat la fiecare cadru din *Shrek*, pentru că nu am putut să nu găsesc similitudini cu personajele de animație: *Shrek* seamănă, prin „naturaletăea” sa (ca să nu i zic altfel), cu președintele; „țuțerul” său de nădejde, Motanul Încălțat, aduce cu Emil Boc; evident, Prince Charming (adică Făt Frumos) nu poate fi decît premierul Tăriceanu; iar intriga e, parcă, luată cu copy paste din ultimele luni ale politicii românești.

Regatul Prea Îndepărtat – „Far Far Away” – este, așadar, greu „guvernabil”. Scenariștii au avut, însă, o limită. Nu ai să găsești în *Shrek 3* scene ce par aproape imposibile. Nu l vezi pe *Shrek* la un meci de handbal, confiscînd momentul de glorie al unor sportive. Și, asta, nu neapărat pentru că în Regatul „Far Far Away” nu s auzit niciodată de existența acestui sport. Mai mult, nu apare, culmea!, nici un personaj care să vorbească la telefonul mobil, deși e țara tuturor basmelor, în care orice e posibil.

N ai să găsești în film nici un cadru de emisiune TV. În „Far Far Away”, problemele se rezolvă prin confruntări directe, iar dacă lucrurile nu sînt foarte limpezi, apare în scenă și o femelă balaur care tranșează disputele, aruncînd foc în jurul său. Am căutat să găsesc măcar un mic Ion Cristoiu care să l critice pe *Shrek*. Nu l am aflat. Am căutat un ziar pro *Shrek*, care să l atace pe virtualul Cristoiu, am căutat unul anti *Shrek*, în care să scrie un personaj precum cel menționat. Nu există!

Cea mai șocantă similitudine din tre Regatul Prea Îndepărtat și Țara Prea Apropiată e aceea că, atît în lumea 3D, cît și în țara asta, prea mulți dimensională, există întotdeauna o continuare. Cei care au scris povestea lui *Shrek 3* promet deja un nou episod din viața căpăunului. Ai noștri, la fel de talentați, negociază încontinuu variante de scenarii și ne vor livra, cu certitudine, mai multe continuări.

Festivalul festivalurilor

La Sibiu, cu mult înainte să se nască străbunicii noștri, exista primul teatru din centrul și estul Europei, cu loje din lemn de trandafir. În orașul devenit anul acesta Capitală Culturală Europeană, a început ceea ce s ar putea numi Festivalul festivalurilor. Unsprezece zile ține Festivalul Internațional de Teatru, între 24 mai și

3 iunie. Nu se va termina bine teatrul, și va începe filmul: TIFF aduce filmele românești de la Cannes, la Pavilionul 2007. În tot acest timp, tablouri semnate Tonitza, Brauner, Țuculescu sînt reunite în *Culorile avangardei*, o expoziție care, spune H. R. Patapievic, se face o dată la 20 de ani. (Pagini realizate de Veronica Niculescu)

TIFF – DE LA CANNES, LA PAVILIONUL SIBIAN

Festivalul Internațional de Film Transilvania (TIFF), aflat la a șasea ediție, se va desfășura în acest an atît în orașul consacrat, Cluj-Napoca, cît și la Sibiu.

La Cluj, TIFF-ul începe pe 1 iunie, cu proiecția în premieră a filmului *Restul e tăcere*, al regizorului Nae Caranfil. Secțiunea sibiană a festivalului se deschide

trei zile mai tîrziu, pe 4 iunie, la Pavilionul 2007, tot cu o premieră: *Cocoșul decapitat*, al regizorului Radu Gabrea. TIFF-ul se va încheia, în ambele orașe, pe 10 iunie.

Cocoșul decapitat, co-producție România-Germania, semnată Radu Gabrea și Marjan Vajda, bazată pe romanul scri-

torului sibian Eginald Schlattner, este povestea din anii '40 a unor adolescenți, care ilustrează destinul întregii comunități săsești din Transilvania. A fost filmat vara trecută în Sibiu.

Cît despre *Restul e tăcere*, Nae Caranfil a scris o primă variantă de scenariu în urmă cu 18 ani. Este un film despre oamnenii care au stat în spatele primei producții românești de amploare, primul lungmetraj din istoria cinematografului autohton, *Independența României*, realizat în 1911.

Pe durata TIFF-ului, la Sibiu vor fi proiectate zilnic cu filmele din selecția oficială a festivalului, la Pavilionul 2007 și la Cinema Arta, iar Piața Mică va fi locul de întîlnire dintre public și oamnenii de film. Ziua va fi o terasă pentru discuții și un punct de informare, iar seara va avea loc proiecția unui film, cu acces liber pentru public. Printre filmele prezentate se numără 4 luni, 3 săptămîni și 2 zile, de Cristian Mungiu, și *California Dreamin'*, regia Cristian Nemescu.

Douăsprezece filme din tot attea țări se întrec pentru Trofeul Transilvania, toate fiind semnate de regizori aflați la debut sau la al doilea lungmetraj. România e reprezentată în Competiția TIFF de filmul care o reprezintă și la Cannes – 4 luni, 3 săptămîni și 2 zile. Regizorul Cristian Mungiu revine astfel în Competiția TIFF, după ce, în 2002, filmul său de debut, *Occident*, a cîștigat Trofeul Transilvania.

Regizorul Radu Gabrea, la filmări în Sibiu

CITIȚI SĂPTĂMÎNA
VIITOARE ÎN REVISTAOBSERVATOR
CULTURAL

» Supliment: În premieră – Jean Luc Lagarce, autorul cel mai jucat în Franța, după Shakespeare și Moli re.

» Mariana Șora – portret și interviu.

» Actualitate: Un dansator la București – Jérôme Bel.

» Muzică: *Gypsy punk* la Arenele Romane, vineri, 25 mai – Gogol Bordello în concert.

DE VĂZUT

„O expoziție care se face o dată la 20 de ani. Uitați vă bine, pentru că aveți ce vedea” – cu aceste cuvinte, aparținîndu i lui H. R. Patapievic, a fost vernisată pe 15 mai expoziția *Culorile Avangardei*, la Muzeul de Istorie din Sibiu. Expoziția reunește 115 tablouri semnate Theodor Pallady, Nicolae Tonitza, Corneliu Michăilescu, M.H. Maxy, Victor Brauner, Marcel Iancu, Ion Țuculescu, Hans Matiss Teutsch și alții. Lucrările provin de la opt muzee din România și oferă o imagine de ansamblu asupra interferențelor estetice din arta anilor 1910-1940. *Culorile Avangardei* este un proiect organizat de Institutul Cultural Român, iar expoziția poate fi vizitată pînă pe 25 iunie.

GORZO ȘI ARTIȘTII ANONIMI

Un proiect artistic inedit se va desfășura la inițiativa artistului Dumitru Gorzo. „Punct de colectare a Artei – Street debate public art” se deschide la 1 iunie. Pînă pe 30 iulie, în Parcul Astra și în alte spații publice, 50 de panouri verticale vor fi puse la dispoziția creatorilor anonimi sau *underground*. „Panourile vor servi drept suport pentru intervenții de tip graffiti, stencil, stamp, sticker sau simple mișgălituri și zgîrieturi – cam tot ce ține de arta urbană «ile gală», se arată în prezentarea proiectului.

În Capitala Culturală

Andrei Șerban va fi prezent în Festivalul de Teatru de la Sibiu cu *Pescărușul și Purificare* (foto)

© NICU CHERCIU / Reel

Festivalul Internațional de Teatru

O ediție explozivă a Festivalului Internațional de Teatru, sufletul programului Capitalei Culturale Europene 2007, aduce pe scena orașului peste 350 de spectacole de teatru, dans și muzică, în săli și în aer liber. Cu un buget record, de aproape 8 milioane de euro, festivalul reunește nume mari ale scenei românești, dar și internaționale, sub tematica „Next!”.

„Acum, când festivalul și orașul sârbatorească ceea ce altădată părea o superbă iluzie – Capitala Culturală a Europei – e firesc și responsabil să te gîndești la ceea ce urmează. La mine, la viitor, la «Next!», spune directorul festivalului și al Teatrului „Radu Stanca” din Sibiu, Constantin Chiriac.

Andrei Șerban, două premiere

Andrei Șerban va fi prezent în festival cu *Pescărușul și Purificare*, dar și cu două premiere: *Don Juan în Soho*, o co-

producție între teatrele din Sibiu și Cluj, și *Rock'n'Roll*, un spectacol lectură după ultima piesă a lui Tom Stoppard. Iar Mihai Măniuțiu își va vedea *Trilogia evreiască* montată integral, în premieră, într-o hală a centralei Simerom. „Iată-mă la capăt, și, de fapt, la început”, a mărturisit regizorul după prezentarea fiecărei părți pe scena teatrului sibian. „Visez la Simerom. Sper și cred că va fi un eveniment ieșit din comun”, spune Măniuțiu.

Alte spectacole românești importante din festival sînt *Viața cu un idiot și Othello?!* în regia lui Andriy Zholdak, *Nasul și Capra sau cine e Sylvia?*, ale lui Alexandru Dabija, *Vremea dragostei, vremea morții și Balul*, de Radu Alexandru Nica, *Inimi cicatrizate*, în regia lui Radu Afrim.

Purcărete, absent

Silviu Purcărete este marele absent al festivalului. Pe de o parte, fiindcă este

prins în alte proiecte importante: pe 30 mai are premieră la Royal Shakespeare Company, iar din 6 iunie montează la Centrul Cultural Abbaye de Neumunster din Luxemburg spectacolul *Meta-morfoze*, după Ovidiu.

Pe de altă parte, *Faust* integral va avea premiera la Sibiu abia la toamnă, în deschiderea unui al doilea festival, special organizat în Capitala Culturală Europeană. „Vom mai avea un festival, Festivalul Internațional de Teatru European, între 20 septembrie și 15 noiembrie, cu elita teatrului european, unde fiecare trupă va susține patru reprezentații”, a anunțat Constantin Chiriac.

66 de țări

Trupele care vin zilele acestea la festivalul sibian provin din 66 de țări, iar cele mai bine reprezentate sînt Germania, Japonia și Franța. *Unchiul Vanea* va fi pus în scenă de trupa japoneză Chiten Company, iar compania franceză Carabosse a pregătit pentru Sibiu *Installation de feu*, un spectacol de trei ore, sub forma unui traseu ce înconjoară centrul orașului și redesează vechile limite medievale.

Vor fi și spectacole realizate de trupe din Federația Rusă, Irlanda, Italia, Luxemburg, Marea Britanie, Canada, Belgia, Mexic, Peru, Brazilia, Congo, Algeria, Libia sau Thailanda, iar organizatorii estimează participarea zilnică a 80 de mii de spectatori, ținînd cont de capacitatea Pieței Mari și de cele 3-4 spectacole ce se vor desfășura aici în unele zile.

RECOMANDĂRI

26 MAI

» *Capra sau cine e Sylvia?*, de Edward Albee, regia Alexandru Dabija, Teatrul ACT

27 MAI

» *Inimi cicatrizate*, după M. Blecher, regia Radu Afrim, Teatrul Național Constanța

» *Un tango más*, coregrafia Răzvan Mazilu – Teatrul Odeon

28 MAI

» Conferință *Beckett și conștiința europeană*, Octavian Saiu și prof.univ. C.J. Ackerley

» *Othello?!*, regia Andriy Zholdak, Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

29 MAI

» *Rock'n'Roll*, de Tom Stoppard, regia Andrei Șerban, Teatrul Național Cluj, spectacol lectură

» *Năzdrăvanul occidentalului*, regia Laszlo Bocsardi, Teatrul „Tamasi Aron”

30 MAI

» *Trilogia evreiască*, regia Mihai Măniuțiu, Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

» *Vinerea lungă*, regia Tompa Gábor, Teatrul Maghiar de Stat Cluj

31 MAI

» *Viața cu un idiot*, după Viktor Erofeev, regia Andriy Zholdak, Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

» *Unchiul Vanea*, Chiten Company (JAP)

1 IUNIE

» *Pastorale*, Grigore Leșe, la Cetatea Cisnădioara

» *Balul*, regia Radu Alexandru Nica, Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

2 IUNIE

» *Waxing West*, La MaMa Theatre – East Coast Artists (SUA)

» *Antigona*, Vortex Theatre Company (SUA), la Cetatea Cisnădioara

3 IUNIE

» *Nasul*, după N.V. Gogol, regia Alexandru Dabija, Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

» *Don Juan în soho*, regia Andrei Șerban, Teatrul Național Cluj & Teatrul Național „Radu Stanca” Sibiu

SALUTĂRI DE LA PETRILA DE ION BARBU

Inimi cicatrizate, în regia lui Radu Afrim

În luna iunie, la București, Iași și Chișinău va avea loc Festivalul Internațional de Literatură „European Borderlands”, finanțat de Allianz Kulturstiftung și organizat de Literarisches Colloquium Berlin și Centrul Cultural German Iași. Evenimentul a avut loc pentru prima dată în toamna anului trecut, la Lvov (Ucraina). Înainte de România și Republica Moldova, festivalul a „mai trecut” prin Germania, la Leipzig.

Festivalul internațional de literatură

Iași, 9 – 10 iunie 2007

EUROPEAN
BORDER
LANDS

CEL MAI IMPORTANT EVENIMENT LITERAR AL ULTIMILOR ANI

Scriitorii fără granițe ajung la Iași

Festivalul Internațional de Literatură „European Borderlands” începe pe 7 iunie, la București. Din 9 iunie, scriitorii din Elveția, Ungaria, Serbia, Ucraina, Germania, Bulgaria, Republica Moldova și România se vor afla, pentru două zile, la Iași, urmînd ca aceștia să plece spre Chișinău pe 11 iunie. „Organizarea festivalului atît în România, cît și în Republica Moldova și participarea a numeroși scriitori din diferite țări vor să demonstreze că dacă pentru scriitori nu există granițe, la fel trebuie să fie și în viața fiecăruia dintre noi”, precizează organizatorii într-un comunicat. „La aceste manifestări sînt așteptați atît tinerii studenți din Iași, cît și persoanele de toate vîrstele care iubesc literatura și care vor să contribuie prin prezența și comentariile lor la buna desfășurare a acestui festival”, se mai precizează în comunicatul citat.

Autorii participanți

Mircea Dinescu (România), Nichita Danilov (România), Filip Florian (România), Iulian Ciocan (Republica Moldova), Dumitru Crudu (Republica Moldova), Nicoleta Esinencu (Republica Moldova), Vasile Gârneț (Republica Moldova), Nicu Ghenadie (Republica Moldova), Ilma Rakusa (Elveția), Attila Bartis (Ungaria), György Dragomán (Ungaria), Alek Popov (Bulgaria), Tanya Malychuk (Ucraina), Julia Schoch (Germania), Monika Rinck (Germania), Vojislav Karanovica (Serbia).

Invitați

Michael Thoss – director Allianz Kulturstiftung (Fundatia Culturală Allianz), Ulrich Janetzky – director Literarisches Colloquium Berlin (Colocviul Literar Berlin), Claudia Schütze – manager al proiectului Literaturport, Aylin Rieger – manager al proiectului Halma, Oliver Zille – director Leipziger Buchmesse (Tirgul de Carte de la Leipzig), Ina Hartwig – director al foietonului Frankfurter Rundschau, Katrin Hillgruber – jurnalist freelancer.

TEMELE „DE LUCRU” – SURPRINZĂTOR DE APROPIATE

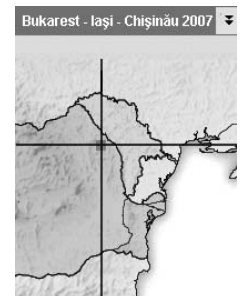
Doris Mironescu

Festivalul Internațional de Literatură „European Borderlands” este, pur și simplu, cel mai important eveniment de această categorie care vizează Iașul la ora actuală. El se află deja la a treia ediție, după cea din Leipzig de anul trecut și a doua, din Lvov, din martie anul acesta. Etapa ieșeană este, după cum ne asigură organizatorii, cea mai întinsă ca durată.

Festivalul vrea să aducă laolaltă țările Europei, atît din interiorul, cît și din afara Uniunii Europene, vindicînd astfel posibilele schisme și resentimente ale celor neincluși, momentan, în cadrul organismelor politice, dar de mult integrați, de fapt, în unitatea culturală a continentului. 16 scriitori din Germania, Elveția și Bulgaria, din Ungaria dar și din Serbia, din Slovacia dar și din Ucraina, din România dar și din Moldova vor lua parte la „European Borderlands”. Afirmatia despre unitatea Europei nu avea cum să fie mai clară.

Manifestarea nu are, totuși, un simplu caracter politic. Intenția sa e de a

aduce laolaltă scriitorii din țări învecinate, care nu au avut pînă acum prilejul să se cunoască, să se citească unii pe alții. Adesea, temele lor „de lucru” sînt surprinzător de apropiate, astfel încît a-i aduce laolaltă îi ajută pe înșiși scriitorii să observe că nu sînt deloc singuri în proiectele lor. Iar pentru cititori este o asigurare că literatura care se face, adesea, chiar sub ochii lor, trăiește de pe urma unor experiențe destul de asemănătoare în țări foarte diferite. O astfel de manifestare poate genera un puternic sentiment de europenitate: pentru că, nu-i așa, Europa e chiar aici.

EVENIMENT ÎN FAMILIA „SDC”

ÎN ROLURILE PRINCIPALE:

O CARTE DE ȘERBAN FOARȚĂ & ION BARBU

Marie-Janne
femeia...

nu Gicu,
Gică-l cheamă

nașu' Gică

sunt Păunița
Golubeanu

ca Arabella cu

Carlo,
fostul președinte

SĂPTĂMÎNA VIITOARE, MAI MULTE DETALII...

Am aruncat Suplimentul de cultură în aer!

SUPLIMENTUL DE CULTURĂ SE ASCULTĂ PE:

www.supliment.polirom.ro/radio.aspx

O emisiune de
George Onofrei
și Anca Baraboi

PROGRAMUL FESTIVALULUI

Sîmbătă, 9 iunie

- » 10.00 – Deschiderea oficială – Casa de cultură „Mihai Ursachi”
- » 11.00 – Lectură Nichita Danilov, Nicu Ghenadie – Casa de cultură „Mihai Ursachi”
- » 13.00 – Lectură Filip Florian, Attila Bartis – Sage Café
- » 15.00 – Lectură Vojislav Karanovica, Julia Schoch – Colegiul Național
- » 17.00 – Lectură Iulian Ciocan, Ilma Rakusa – Sage Café
- » 20.00 – Seară de lectură, Casa de cultură „Mihai Ursachi”

Duminică, 10 iunie 2007

- » 11.00 – Dezbateri – Sala Senat, Universitatea „Al.I. Cuza”
- » 13.00 – Lectură György Dragomán, Tanya Malychuk – Casa de cultură „Mihai Ursachi”
- » 15.00 – Lectură Dumitru Crudu, Vasile Gârneț – Arte Café
- » 17.00 – Lectură Monika Rinck, Nicoleta Esinencu – Sage Café
- » 19.00 – Lectură Alek Popov, Mircea Dinescu – Casa de cultură „Mihai Ursachi”

CEEA CE NE
DESPARTE

Epistolarul
de la Hanu lui Manuc

Atenție, urmează stația GOGOL (I)

Dragă Bogdane,

Mersi de scrisoare și de informațiile prețioase. Când am aflat că Joyce a avut cinematograful lângă biroul nostru, chiar m-am entuziasmat. M-am apucat de căutat, de cercetat și parcă și scrisorile noastre au început să aibă sens. Joyce la București, Joyce proprietar de cinema în București. Asta este prea mult. Ar fi tare distractiv să încercăm să ne imaginăm o zi din viața lui Joyce în Bucureștiul anilor 1909-1910. Oricum, pune gheață în frigider că vin cu documentația necesară data viitoare, dacă nu mi-o ia altul înainte. Cît despre stația ce urmează, vorba cîntecului rus: „peste ce cai am dat/ cai năzuoși/ cai năzuoși”, te duc unde nu ți-i gîndul.

Vasile Ernu

Prima mea întâlnire cu Gogol

Dacă tot promiseseam Gogol, Gogol să fie. Tocmai puseseam mîna pe excelenta traducere a lui Emil Iordache (*Suflete moarte*), cu un bun studiu introductiv și multe note utile. Păcat că nu am apucat să-l cunosc pe Emil Iordache, dar din ce-mi povestește Socu și din ce citeșc în notele lui îmi dau seama că știa tare multe.

Primele amintiri despre Gogol le am din școală, din clasa de literatură rusă. Era o clasă cu geamuri mari, pline cu flori, cu aproximativ 15-20 de bănci. Era așezată pe o axă în care soarele bătea în geam doar dimineața, iar pe partea opusă geamului se aflau mai multe portrete mari cu scriitorii, dintre care unul aparținea unei ființe tare stranii. Știam bine portretul din fața clasei, căci îl reprezenta pe înconfundabilul Vladimir Ilici și se afla în toate clasele, pînă și în cea de Chimie. De asemenea, știam că primul portret de pe peretele cu galeria de scriitorii, care ne prezenta un tip cu un păr foarte cirionțat, lucru rar întâlnit la ruși, cu niște peruciuni imense, dar cu o față vioaie, îi aparținea lui Alexandru Sergheevici Pușkin. Pușkin și Lermontov mi se păreau foarte veseli și optimiști. Nimic tragic, ochi vioi, poeziile lor se învățau ușor și nici nu-mi venea să cred că aștia au murit duelinți. Nu între ei, firește. În literatura rusă era un banc conform căruia, dacă un scriitor nu moare foarte devreme, fie în duel, fie sinucîndu-se, atunci sigur are epilepsie. Ei bine, unul stătea tare incomod, chiar deasupra băncii mele, și mă privea fix în față, de parcă vroia să mă sperie spunîndu-mi: „Eu sînt din categoria epilepticilor!”. Avea niște ochi migdalăți cu tentă de sindrom Down, un nas mai dihai decît al lui Buratino sau Pinocchio – cum se zice prin partea astalaltă de Europa – și cu o mustăcioară care se oprea înainte de a începe obrăzorii bucalăți. Apoi, o frunte imensă – dar la acest capitol era o concurență enormă între scriitorii, ca și la barbă de altfel. Din vîrful părții stîngi a frunții pornea un soi de breton care străbătea fruntea de la stînga la dreapta și ducea pînă jos, sub ureche, unde bretonul se unea cu partea din spate și laterală a părului, creînd un tot unitar al frizurii. Oricum, totul părea cumva nenatural, dar nu știai ce să-i reproșezi. Avea ceva straniu în privire: parcă te isodea, dar te și tulbura. Iar în josul portretului era scris mare: **GOGOL**. Avea să devină preferatul meu. Dar ceea ce mai bune portrete ale lui Gogol sînt cele din 1841, cînd se afla la Roma (A. Ivanov și F. Moller).

Strategia PR ului negru aparține lui Gogol

Gogol este unul dintre cei mai stranii scriitori, alții în ceea ce scrie, cît și în ceea ce face. Dar, oricum, Gogol nu prea face diferența între cele două. La el se

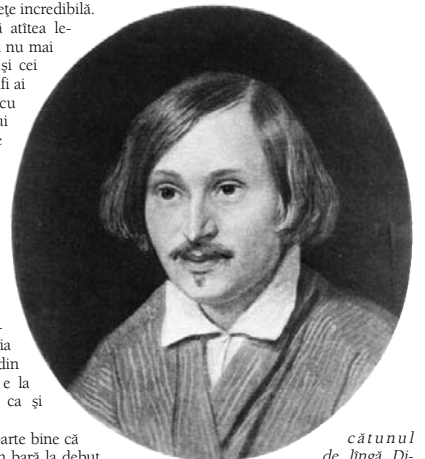
amestecă de o naturatețe incredibilă.

Despre Gogol circulă atâtea legende și povești, încît nu mai știi ce să crezi. Pînă și cei mai importanți biografi ai lui au mari probleme cu stabilirea „adevărului istoric”. Gogol îi bate pe toți scriitorii ruși la capitolul acesta. S-a creat cîte o poveste misterioasă în fiecare segment din viața lui, de la cum l-a vizitat el pe Pușkin, pînă la cum și-a ars romanul cu două zile înainte de moarte. Am uneori impresia că viața lui face parte din proiectul GOGOL și e la fel de spectaculoasă ca și cărțile lui.

Ca scriitor, știm foarte bine că o dăduse rău de tot în bară la debut. Publică poemul *Hans Kûchelgarten*, care va fi desființat de critică. Am încercat să-l citeșc, e jalnic. După care Gogol, băiat tare ambițios, vine în capitală și se apucă să caute două lucruri. Îl caută disperat pe Pușkin, pe de o parte, iar pe de altă parte, caută teme pe care să se concentreze pentru a scrie. O fi fost Gogol băiat din fundul provinciei, de numai 20 de ani, fără bani și protecție de capitală, însă nasul lui de vulpoi nu-l va trăda.

Prima întâlnire cu Pușkin nu are loc, se amîna, ba chiar îl dezamăgește pe tînrul „malorus” care nu prea știe cum e cu boema de Petersburg. Cînd ajunge acasă la Pușkin, cere o întrevvedere cu poetul. I se spune că nu poate să-l primească. Gogol, naiv, întreabă: „Ce face Maestrul, scrie?”. I se răspunde calm că „Alexandru Sergheevici a jucat cărți și a băut toată noaptea, iar acum se odihnește”. Asta face parte din mica anecdotă a lumii literare din Petersburgul acelor ani. Pușkin, la acea vreme, era unul dintre cei mai influenți oameni ai orașului, și nu doar în literatură. Reușise să-și creeze o influență pe care nu au mai căpătat-o decît încă doi-trei scriitori în literatura rusă. Era iubit și respectat la toate nivelurile. Faptul că Gogol a ales să meargă direct la Pușkin dovedește, astfel, ambiție și curaj în egală măsură.

Dar să revenim la Gogol și la primii lui pași literari. Pe lîngă indiscutabilul talent narativ, stil de construcție a frazei și a textului, primul său pas semnificativ în literatură mi se pare foarte instructiv. Trezînd dincolo de încercarea de a-l cunoaște pe Pușkin, lucru într-un fel normal, pentru că orice tînar care scrie trezîndu-vrea să-l cunoască pe marele scriitor al momentului, Gogol își propune să găsească teme noi. Nu încearcă să-i imite pe scriitorii momentului, nici măcar să-i imite pe deja multimitați scriitorii străini, ci caută resurse acolo unde nimeni nu mai căutase. Prima lui lucrare importantă este *Serile în*

cătunul
de lîngă Di-
kanka. Tocmai a-

juns la Petersburg, fugе înapoi în *Malorusia* (Ucraina), pentru a găsi poveștile, povestirile pe care să le spună la Petersburg. Le găsește, le scrie, redescoperă un întreg amestec de folclor cu muzici, cu naratori, țigani, cazaci, superstiții etc. numai bine de povestit în capitala imperiului țarist, unde prea „mirosea” a germani și francezi. Practic, Gogol vine cu ceva foarte rusesc, suficient de uitat încît să arate ca nou și foarte bine construit și ambalat. Publică volumul, iar Pușkin îl parafază și nu numai că-i ia apărarea, ci le cere și revistelor importante să-l protejeze. Ei bine, cu o astfel de carte și o astfel de protecție, Petersburgul cedeză ușor.

Însă Gogol nu se mulțumește doar cu atît. Vrea totul. Începe ciclul de „povești petersburgheze”, așa-numitul „serial fantastic”. Prima este povestirea *Nos (Nasul)* – și imaginează-ți că această povestire fantastică, de un curaj grotesc nebun, cu un umor straniu, este total opusă „poveștilor provinciale” ale lui Gogol și e scrisă în 1835. Odată cu acest ciclu, la care se adaugă și una dintre cele mai bune povestiri ale lui, *Mantaua*, Gogol ne arată că știe nu numai să aleagă teme, să-l convingă pe Pușkin să-i „țină spatele”, ci și că este un mare scriitor. Iar acest lucru rămîne, pînă la urmă, cel mai important pentru noi.

Uf... trebuie să mă opresc. Ce înseamnă cenzura formatului. Te oprești de bunăvoie, căci calculatorul te anunță că ai ajuns la numărul de semne prestabilit. Mă opresc, dar mă voi concentra tot pe Gogol, că mai am lucruri restante legate de textele lui. Dar asta în scrisoarea următoare.

Cu prietenie și așteptînd cu nerăbdare să aflu
ce a mai făcut dragul de Joyce,
Vasile

ARTmania
FESTIVAL
15-17 Iunie 2007
SIBIU PIAȚA MARE

WITHIN TEMPTATION
MY DYING BRIDE
ANATHEMA
THE GATHERING
HAGGARD TAROT AFTER FOREVER
IRIS CARGO
CELEALTE CUVINTE
VITA DE VIE LUNA AMARĂ ALTAR

BILETE SE GĂSESC LA
diver.ro | dol.ro |
BULETIERO | MALORUSIA
MAGAZIN

SIBIU
15-17 Iunie
2007

WWW.ARTMANIA.FESTIVAL.RO

PARTENERI: JURNALUL SIBIEN
24-FUN
POWERED BY

ORGANIZATOR: METALPARK SIBIU
PARTENERI: METALPARK SIBIU
PARTENERI: METALPARK SIBIU

„Nici dacă mă mbăt nu mă po

Profesorul Mănescu din Vaslui susține că a făcut revoluție. Actorul și regizorul Sapdaru chiar a comis un act de răsturnare a „regimului”. Mănescu e dator unui chinez care vinde pocnitori, Sapdaru i a lăsat mască pe thailandezii din Bangkok, pe francezi și – asta da țtire de

„prima”! – pe români. El e unul dintre cei datorită cărora filmul a început să arate a film. Se bucură pentru c au dispărut „pocnitorile” de pe ecran. El, un basarabean care i a cunoscut pe Fellini, Mihalkov și Milos Forman, are tot dreptul din lume

să judece ceea ce numește „partea întunecată”. Vorba unui personaj din *A fost sau n a fost?*: revoluția e ca iluminatul public – se aprinde lumea pe rînd, la fel cum se aprind felinarele în oraș, dinspre centru înspre periferie. Ion Sapdaru a aprins și el câteva becuri...

Interviu realizat de Alex Savitescu

Am citit în biografia dumneavoastră că ați absolvit Institutul de Film „Gherasimov” de la Moscova. Poate fi aceasta una dintre explicațiile faptului că se simte un aer proaspăt atunci cînd jucați?

A durat foarte mult ca studiile mele de la Moscova să capete o formă vizibilă, adică să fac film. Uite, mi s-a întmplat și mie cum ți s-a întmplat și ție, să citească cineva CV-ul meu și să se mire că am terminat această facultate, care este una extraordinară. E un institut elitist, unul la care se intră greu și acum. Pe culoarul institutului nostru e o galerie, unde se află Mihalkov, Șușkin, Konchalovski și alte nume atît de sonore, încît m-am ținut de

perete atunci cînd am ajuns acolo și am văzut cine a făcut această facultate.

V-ați întâlnit cu vreunul dintre personajele de care pomeneați?

Absolut! La cîteva zile după aceea, am avut ore cu o parte dintre aceste somități: Mihalkov, Emil Loteanu, Matveev, un actor foarte cunoscut în România, Batalov, care a jucat în *Moscova nu crede în lacrimi*. Am avut și întlniri interesante cu Milos Forman, am avut bucuria să-l văd pe Federico Fellini.

Fellini avea acea butadă celebră: „Tata vroia să mă facă inginer, mama epis-cop, dar eu sînt foarte mulțumit că am reușit să devin un adjectiv”...

Fellini a ajuns atunci la Moscova, pentru că a fost un festival al filmului internațional. Cred că era cu cîteva ani înainte de a muri. Dar era într-o formă extraordinară

și era însoțit de consoarta sa, Giulietta Masina. Cel mai mult mi-a plăcut relația dintre ei doi, o relație foarte tandră, una în care el îi spunea „Giulia”, iar ea îi spunea „F.F”. „Fefe”!

Ați fost student la Moscova într-o perioadă „istorică”, să-i spunem...

Da, în 1985-1989, exact perioada cea mai luxuriantă din toate punctele de vedere. Era o perioadă de deschidere și, în același timp, de prohibiție. Știi că atunci Gorbaciov interzise băutura și, cu această ocazie, se bea pe rupte. Atunci a fost o perioadă extraordinară, Moscova era într-o evoluție și revoluție extraordinară. Cădeau principii... cădea comunismul! Asta era vizibil, se petrecea în fața noastră și, evident, m-a marcat.

Din cîte știu, v-ați născut în Transnistria...

Da, m-am născut în Transnistria, o țară care nu există. Dar, uite, eu sînt de acolo, din țara care nu există.

Ce v-a făcut să vă apucați de teatru, de film?

Foarte de curînd am descoperit că m-a determinat plictisul. Pe la 15-16 ani am aflat o chestie tragi-comică pentru mine: că viața este foarte plictisitoare. Sau urma să fie așa... În orice caz, traseele pe care mi le indicau părinții, apropo de Fellini!, erau unele extrem de plictisitoare: trebuia să mă fac inginer sau „un om bun pentru societate”. Atunci, normal că am ales teatrul și filmul! Fiind un puști destul de speriat, de la marginea unei țări, mi-am dat seama, la nivel „meta”, că trebuie să mă duc în zona aceea, unde nici o zi nu seamănă cu alta.

Lumina „venea de la Moscova”?

Nu, lumina nu venea de acolo, era, pur și simplu, un loc unde puteai să faci o școală ca lumea și eu mă mindresc cu lucrul acesta: am fost printre cei 11 basarabeni care au reușit să ia la facultate. Moscova nu este chiar atît de nasoală cum pare politic, are oameni de valoare în ceea ce privește cultura, în ceea ce privește arta.

Asta este o țară de care ar trebui să scăpăm odată pentru totddeauna: că nenorocirile vin de la ruși, uitînd întotdeauna că Rusia ne oferă o cultură uriașă.

Eu cel puțin nu m-am supărat că i-am citit pe Dostoievski sau pe Gogol în original.

Nu m-am supărat că am cunoscut niște oameni senzaționali care mi-au fost profesori. Am cunoscut rătățiile astea pe parcurs. Țin minte că un foarte mare ziarist, căruia nu o să-i dau numele și care a plecat de aici, a scris un articol foarte „interesant”, cînd Teatrul Național monta un Cehov. Scria el atunci, foarte „îndrjit”, fiind tînar, încă: „Ne-am săturat de ruși ăștia! Cît dracu' o să ne mai ținem de ruși ăștia? Cum e posibil ca la cîteva ani după revoluție să se monteze Cehov?”

A fost un șoc pentru părinții dumneavoastră că v-ați apucat de meseria asta?

N-a fost un șoc, pentru că dirigința venea deseori acasă și spunea: „Mai liniștiți-l pe Ion, că e clovnul clasei!” Știi cum, întotdeauna se găsește unul care e mai histrionic de felul lui. S-au mirat, dar, în același timp, nici nu s-au bucurat foarte tare, pentru că e o familie simplă, cu niște tradiții în care pămîntul lucrat bine e condiția absolută. Nici nu puteau să înțeleagă: Cum, acesta s-a rupt de noi și o să facă și teatru și film? Cînd m-au văzut primele dați la televizor sau m-au auzit la radio...

Le-a trecut oful!

Nu, nu le-a trecut, din contră! Tata a fost, de pildă, supărat pînă la sfîrșitul vieții pentru că nu am apucat-o pe o cale, să-i zic, creștinească: adică să cresc animale, să lucrez pămîntul, să am o casă ca lumea... Adică, ce Dumnezeu, dom'le! Din punctul acesta de vedere, m-am bucurat foarte mult, pentru că, profesor fiind, am cunoscut părinți care-și aduceau copiii și-i băgau cu forța în facultățile astea de teatru, știind că e o chestie de bonton. Ai mei nu au fost niciodată înnebuniți cu ceea ce fac eu, deși aud, acum, din ce în ce mai multe. Bine, frații și surorile mele se bucură mai mult și probabil că se și laudă cu mine!

Frații și surorile dumneavoastră, care sînt răspîndiți pe tot globul pămîntesc, dacă nu mă înșel?

Am și la Moscova, și la Galați, și la Hamburg, în Germania. Sîntem cinci frați și cinci surori.

De ce ați venit în România imediat după 1990?

Azi ce dată e? E 16! Uite, pe 19 mai 1990, se fac 17 ani de cînd am semnat contractul cu Teatrul Național din Iași. A fost o doleanță a Teatrului să vin să lucrez. Pleșu, pe timpul acela, era ministru al Culturii și a semnat acel transfer. I-am

și spus acum, la Premiile „Gopo”, că are o contribuție la treaba asta. Nu înțelegea și i-am zis că era vorba de acea semnătură pe venirea mea la Naționalul ieșean. E o chestie istorică, pentru că era pentru prima oară cînd un actor basarabean se angaja într-un teatru românesc.

Citeam undeva că v-ați adaptat destul de greu cînd ați venit în România...

Da, măi, culmea ironiei că sindromul emigrantului mi se părea o chestie falsă.

ION SAPDARU s-a născut în 1961, la Dorotcaia, în Republica Moldova (pe teritoriul actualii Transnistrii). A absolvit Facultatea de Teatru de la Chișinău și Institutul de Film „Serghei Gherasimov” din Moscova. Este angajat, prima dată, ca actor al Teatrului din Chișinău, în anul al III-lea de facultate. În 1990 devine primul artist basarabean transferat de la Chișinău în România, la Teatrul Național „Vasile Alecsandri” din Iași. Multe dintre spectacolele regizate de Ion Sapdaru au obținut premii la festivalurile de teatru din țară, deosebi, la cel de la Galați. Din 1996, lucrează și cu Teatrul „Mihai Eminescu” din Botoșani. A jucat, în ultimii ani, în mai multe filme: *Codrii* – regizor Vasile Pascaru; *Un autobuz în ploaie* – Ștefan Brescanu, *Pe aripile vinului* – Corneliu Porumboiu, *Călătorie la oraș* – Corneliu Porumboiu, *A fost sau n a fost?* – Corneliu Porumboiu, *Hirtia va fi albastră* – Radu Muntean, *California Dreamin* (nesfîrșit) – Cristian Nemescu. În 2006, a primit premiul pentru cel mai bun actor la Festivalul de Film European de la Essonne, Franța (pentru rolul din *A fost sau n a fost?*). În 2007, i s-a conferit premiul pentru cel mai bun actor în rol principal, la prima ediție a Premiilor „Gopo” (A fost sau n a fost?). Ultimul film în care joacă Ion Sapdaru, *California Dreamin* (nesfîrșit), se află în competiția pentru premiul „Un Certain Regard” al Festivalului de la Cannes.

„Pot îndrăgosti de București!”

» Fiecare oraș are un target, cum se spune acum. Moscova este un oraș politic, Parisul este un oraș al plăcerilor, și tot ce se petrece la Paris e dedicat plăcerilor! Londra este un oraș al banilor, în care totul este sub egida banilor. Spune mi tu ce target are Bucureștiul?

Ați zis cândva că raportul România – Basarabia poate fi judecat cam ca o lună: Basarabia e partea luminoasă, iar România – cea întunecată.

Sau invers!

Era o concluzie desprinsă din experiențe similare cu aceea pe care tocmai ați povestit-o?

Cred că era un punct de vedere subiectiv. Bineînțeles că metafora e puțin forțată. Era vorba de partea luminoasă pe care o știu eu. Eu cu basarabeni mei știu cum să mă port, ori cu românii nu știu... Era o școală pe care trebuia să o parcurg. Acum s-a mai luminat și în partea neagră a lunii. S-au mai pus becuri...

Aveți de gând să vă mutați la București?

Nu! Niciodată! Urâsc orașul acela. Din momentul când ajung la București – iar anul acesta am ajuns de nu știu câte ori – cum am călcat în Gara de Nord, cum fac un psoriasis din acela psihologic. Nici dacă mă-mbăt nu pot să mă îndrăgostesc de București! Fiecare oraș are un target, cum se spune acum. Moscova este un oraș politic, Parisul este un oraș al plăcerilor, și tot ce se petrece la Paris e dedicat plăcerilor! Londra este un oraș al banilor, în care totul este sub egida banilor. Spune-mi tu ce target are Bucureștiul? Și din momentul în care un oraș este o lălaială de case, cu oameni răutăcioși care te scanează... Când ai intrat undeva, omul acela începe să te scaneze: cât poți tu și ce poate să tragă el din tine. Din momentul în care scanarea s-a terminat, nu mai are treabă cu tine!

Și atunci apare psoriasisul...

Ha! Ha! Ha! E și un oraș murdar. Eu acum am fost la Istanbul, orașul provebial al nostru, cu mizeria... Doamne, Dumnezeu, ce, se compară, domnule?! Și asta cică e metropola, e capitala unei țări!

Spuneți la un moment dat: „Sint deschișcritorilor români, dar nu găsec ceva care să-mi placă cu adevărat”. Recent, ați început să jucați în filme care au la bază scenariile unor scriitori talentați. V-ați mai schimbat opiniile?

Scenariile după care am jucat eu – cele cinci filme – sint scrise de regizori. E și aici o problemă, că nu avem scenariști. Corneliu Porumboiu își scrie singur scenariile, și bine face. Eu, atunci când

ATENEUL DIN IAȘI A CREAT VIAȚĂ

Ce s-a întâmplat în istoria recentă, anume, acest scandal iscat în jurul Ateneului Tătărași și al lui Benoît Vitse, v-a întărit convingerea că există și o parte întunecată a „lunii”?

Aici e o pată întunecoasă, în ceea ce l privește pe Benoît. Insist, Benoît e un personaj absolut fascinant, în felul lui de a conduce o instituție. Nu am aplecarea să vorbesc despre el ca despre un mare artist, dar el e un manager și e un băiat care, spre deosebire de alții „manageri” culturali ai Iașului, a știut să facă un lucru din nimic. Păi, dacă ați ști, el are o echipă de cinci oameni...

E relevant că într-un spectacol a jucat un pompier...

A jucat și un pompier. Și joacă și el, și joacă pe gratis! Iar ceea în stituție nu are nici un mijloc de transport ca lumea, ci doar o mașină nenorocită din Franța, pe care o pune la dispoziție. Cu mașina aia am bătut toată țara: am fost și la Galați, și la Cluj, și la Timișoara, și n Cehia! Eu am avut inițial câteva reticente, dar în momentul în care am făcut contractul pentru *Morți și vii* a fost senzațional! Benoît este un om fenomenal, are câteodată niște propuneri la care nici nu mă aștept. Cit de mult iubește el urbea asta! Și iubește și zona aia, Baș Ceauș, iubește țiganii de acolo, se duce printre ei. El este totuși mult mai avansat în ceea ce privește libertatea, egalitatea și fraternitatea – cele trei principii de care nu ținem cont niciodată.

Ateneul a creat dezbateri, acesta este rolul său cel mai important?

A creat viață! Este o instituție care trăiește. A creat dezbateri, a creat suspans și în viața culturală, dar și în cea reală.

Ne întorcem spre povestea autentică, odată cu acest nou val de regizori și scenariști? Ne detașăm de filmele de la începutul anilor '90, în care totul era exagerat, exacerbant?

Alea erau niște căcături! Se vede foarte clar lucrul acesta, ce Dumnezeu! Acum mă mai uit la televizor la unele din filmele de la începutul anilor '90 și nu înțeleg nimic: parcă-i același film, parcă-s aceleași personaje. Cu excepția lui Nae Caranfil, ceilalți făceau niște nenorociri. Și urmează să facă, în continuare, niște nenorociri! Am văzut că au luat acum, la Centrul Național al Cinematografiei, niște timpici că-ți stă mîntea-n loc!

Ori nu este adevărat. Am trăit toate acele etape din plin, a fost și agonie, a fost și extaz. În general, e greu să te muți în alt bloc, darămite în altă țară. Nu m-am așteptat să fie atât de greu. Eu și lucrez într-un domeniu în care oamenii sint mai speciali, mai aprinși, cu temperament mai aprins. A fost foarte greu, dar nu vreau să insist acum pe felul în care este lumea teatrului.

care v-a spus ceva de genul: „E o piesă foarte bună, dar nu pot să laud decât un roman”...

Am făcut un *Hamlet* la Botoșani, care a avut succes. M-am înflănit atunci pe un hol destul de întunecos, la Sibiu, după un spectacol, cu un ziarist destul de tânăr, care mi-a spus: „Să știți că *Hamlet*-ul dumneavoastră e mai bun decât al lui Tompa Gábor – tocmai apăruseră amindouă –, dar nu pot să scriu asta”. Și am zis: „Înseamnă că urmează să fii un ziarist român foarte bun!”

Într-un interviu povesteați o experiență avută în anii '90, cu un jurnalist

PALINDROMAN

Serban FOARȚĂ

Roșul ușor e rozul iluzor

(Continuare din numărul trecut)

— „Dat acestui trist norod/ Și oul sterp ca de mîncare./ Dar viul ou, la vîrf cu plod/ Făcut e să l privim la soare!”, se auzi psalmodiind, ca pentru sine, Carmen Carpen.

— „Dacă te am mîncat cincizeci de ani cu lîngurița din coaja ta scobită, nu însemnează, Oule, că ți ai pierdut metafizicul și subiectivul...”, arghezianiză, în replică, Vasile.

— Iubita mea cutare./ În galben alb tricou./ De te aș striga mai tare/ Te ai spar ge ca un ou!

— Din ce și cine citezi, Nora, întreabă Carmen și Vasile.

— Citez din poezia *Ou*, răspune gazda.

— Și nu pui ghilimele, Nora Aron, o întrebă Vasile Elisav.

— Nu, fiindcă nu e cazul. Să zicem că textul mi aparține, replică modest, dar în doi peri („Să zicem că...”), amfitrioana.

— Habar n aveam că scrii și tu, făcu Vasile Elisav.

— E interzis, întreabă gazda.

— Nu, evident, răspune musafirul; dar mă întreb cum, oare, de n am avut attia fler, încît să te adulmec pînă astăzi?

— N ați fi singurul anosmic de pe lume, îl persiflă ușor amfitrioana.

— Anosmic și acosmic, zise Carmen.

— Anosmic, înțeleg, zise Vasile. Dar de ce, oare, și acosmic?

— Pentru că lumea, cosmosul adică, este mireasmă și miasmă, ripostă, n locul camaradei sale, Nora.

— E un răspuns poetic, răspune Elisav. Într adevăr: *mireasmă și miasmă*, re luă el, vizitor, formula Norei.

— Eu, ripostă aceasta, care s mai pragmatică (nu însă, pe cît cred, și mai... pra matie!) decît mă credeți dumnevoastră, dom profesor, mă mir că niciun parfu mier de al nostru nu și a botezat, încă, un parfu, parfu nupțial, dacă se poate spune astfel, *Mireasmă de mireasă*.

— Se poate, cum să nu se poată: „*Mireasmă de mireasă*, firesc, prima alegere!”, cum ar suna, completă Carmen, emfaticul slogan publicitar.

— Mă întreb, totuși, zise Elisav, cui trebuie să i aparțină, într un cuplu, iniția tiva, dacă vreți, feromonială: femelele, ca în „*mireasmă de mireasă*”, sau masculul lui, ca în cazul lui *moschus moschiferus*?

— Consider că chestiunea asta, dom profesor, e, oarecum, oțioasă, zise Carmen, de vreme ce feromonialii sînt, în principiu, ambii parteneri. Ca să adauge (în aparență, fără noimă), citind din nu știu cine: „Sînt unii, în prezența căroră regreți că nările nu au, ca ochii, pleoape”.

Carmen își duse miinile la nas, iar Elisav își continuă discursul inițial, cel de spre mireasmă și miasmă:

— Un autor al nostru, vag suprarealist și evoluind din miasmatic în, să zicem, înmiresmător, îl definea pe Dumnezeu (un Dumnezeu impersonal, ce i drept, adică panteistic) la modul olfactiv, anume: „o mireasmă a universului”...

— Amin, conchise Nora.

— În cazul ăsta, continuă, timidă, Carmen, e clar că miasmaticu i Satan.

— Strict manihistic vorbind, așa și este, confirmă Vasile Elisav. Dar și parfu mul cel mai fin...

— „Ești o floare, ești un crin/ Ești parful cel mai fin!”, nu se putu abține Nora.

— ...parful cel mai fin, ziceam, savuitatea însăși, angelica mireasmă pot să te ducă în ispită. Nu știu dacă Sfîntul Antonie chinovitul își infunda nările cu cîrpe, dar, potrivit, Sfîntului Bernard, odoriferanța ca atare pare a fi pecaminosă, ca una care sîtjenește gîndul, „împiedic cogitativem”. Ceea ce mi se pare excesiv; nu mai puțin definitoriu, însă, pentru relativa inapetență cogitativă a sexului așa zis slab, atît de erudit, în schimb, sau, numai, lacom în materie de parfumiuri.

— Mă reîntorc numaidecît, anunță Nora, ce, ridicîndu se din scaunul i adînc și fluturîndu și rochia pe la nasul profesorului Elisav, îl cam făcu să și piardă cumpătul o clipă.

— Mosc, comentă, monosilabic, Carmen, cu nările, însă, tot mai evazate.

(Continuarea în numărul următor)

E ceva în neregulă cu sistemul

E ceva în neregulă cu mine în acest sistem. Sînt excepția pe care sistemul o va zdrobi. Sistemul este o mașinărie stricată producătoare de utopie și de dezastru. Sînt cîteva locuri comune pe care numai un scriitor american mare le poate pune pe hîrtie, sufocînd prin expresivitate ridicolul paranoiei. Pot fi Philip K. Dick, Don De Lillo, Chuck Palahniuk sau Kurt Vonnegut. L am ales, pentru lecția de astăzi, pe Vonnegut.

C. Rogozanu

Un Umberto Eco sau orice alt mare scriitor european ar trata cu maximum de seriozitate și ironie pomirea clinic scriitoricească spre apocalipsă, spre tema individului sufocat de sistem. Vonnegut este unul dintre aceia care preamăresc romantic individul mic cît o furnică, stri vit de o istorie mai degrabă corporatistă, decît nedreaptă. Europeanul e obsedat de destin. Americanul pare a fi obsedat de oprimarea economic istorică și de re țeaua de control al individului. E o ob servație care poate fi aplicată și în pop cultura fiecărei zone. Cea americană es te creatoare de cult, de iconuri, cea cu ropeană este mai ales fabricantă de iro nie și cinisim în versuri. O trupă rock a mericană va cînta fericirea rock and roll antisistem, în timp ce o trupă rock brit anică va cînta mai mereu plăcerea mi nimalistă a băutului cu băieții sau cu fe tele. Dar ajunge cu attia delir.

Un puști de 12 ani, Rudy, naratorul în romanul *Dick Ochi de mort*, trage cu o carabină din foisor un singur foc de armă, la întimplare. Gloțul străpunge o femeie însărcinată. O frază cu rol de predestinare este plasată chiar în intro ducerea romanului: „Cred că asta este principala mea obiecție cu privire la viață: este prea ușor, cît trăiești, să faci greșeli absolut îngrozitoare”. Rudy este arestat, petrece un timp la închisoare, unde polițiștii îl batjocoresc în fel și chip. Este adus soțul victimei și i îndem nat să l bată sau să l omoare. Acesta îi ceartă pe polițiști și pleacă; în schimb îi

falimentează familia lui Rudy, cîștigînd la tribunal absolut toată averea. O pe deapsă mult mai grea.

Tot romanul urmărește coagularea atitudinii lui Rudy în fața lumii care i s a arătat ostilă, după ce el a comis marea ruptură cu normalitatea. Un perpetuu sentiment de culpă împinzește rîndurile romanului. Dar nu doar att. Rudy este portretul robot al unui anumit tip de e rou american, cel care revine după o vi nă și o rîscumpără prin inocență. Nu e un antierou european. Ci un antisuper erou american. Vonnegut este obsedat de imaginea tare, percutantă, de fraza haiku. Vei găsi întotdeauna rînduri tul burătoare, aproape poetice, aruncate cu dispreț „prozaismului” poveștii. „Visco lele sînt niște băți cu perne”, rde la un moment dat un personaj de ultramedia tizarea tipică a unor fenomene meteo ro logice ieșite din normal.

Obsesia frumuseții blestemate

Imaginile insolite stilistic sînt com pletate de „correspondente” stranii, para noide între personaje refuzate de sis tem, legate între ele de blesteme diferi te, dar indicate de aceleași semnale tex tuale. Cea mai frumoasă construcție a lui Vonnegut în acest roman este aceea care îl unește pe Rudy cu prietena ado lescentă a fratelui său, Celia. Mai întii apare o scenă cu Celia fugind de balul de absolvire, o fată foarte săracă de o frumusețe insuportabilă, frumusețe care îi face viața un calvar: „Era o zeiță care

nu știa să danseze, nu voia să danseze și ura pe toată lumea din liceu. Îi venea să și smulgă fața, ne a strigat, așa, ca să înceteze oamenii să descopere pe chipul ei tot soiul de lucruri care n au nici cea mai vagă legătură cu felul în care ea era pe dinăuntru. (...) Unul dintre puținele lucruri pe care avea să le facă, odată ajunsă în Rai, ne striga, era să întreb pe cineva ce anume îi stătea scris pe chip și de ce?”

Obsesia frumuseții blestemate se răsfrînge ciudat într o altă imagine a feței, de data asta cea a condamnatului, mutilată de polițiști. Primul lucru pe care îl fac gardienii atunci cînd îl încarc rează pe criminalul involuntar este să i „ia amprenta feței”. Capul lui Rudy este bine infundat în tușul pentru amprente. Scopul este acela de a l transforma în tr un marginal, într un „negru” (în ce lula o negresă este cea care îl învață pe Rudy că oamenii nu se nasc și mor, ci li se „deschide sau închide crăpătura”). Proaspătul condamnat, plin de cerneală, este închis într o cușcă și vizitat organi zat de cetățenii orașelului american. Na ratorul (auto)ironizează crud condiția scriitorului minjit de tuș: „L am mențio nat mai devreme pe Alexander Wool cott, scriitorul mucalit și mare producător, care fusese odată oaspete la noi a casă. El e cel care a inventat un minunat epitet pentru scriitori: «Nefericiții pătați de cerneală». Ar fi trebuit să mă vadă pe mine în cușcă”.

Cele două figuri „mutilate” se vor în tîlni peste mulți ani în New York. Rudy e farmacist, Celia e dependentă de am fetamine. Aceasta din urmă face o criză nervoasă încercînd să l convingă pe Ru dy să i dea măcar cîteva pastile fără rețetă. Reacția lui Rudy, ce ironie, este să cheme poliția.

Una dintre cele mai frumoase figuri literare militante antisistem

Ajungem acum la identitatea ca me saj social. Rudy se autoîntitulează „neu tru”. Și chiar compune un soi de strigăt revoluționar prin care îi cheamă pe neutri în stradă: „Sînt neutru. Asexuat.

SEMNAL

Andrei Oșteanu, *Religie, politică și mit. Texte despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu*, colecția „Biblioteca «Ioan Petru Culianu»”, Editura Polirom, 224 de pagini, 19,95 lei

Cartea cuprinde studii, articole și prelegeri deja publicate și unele inedite despre viața și opera celor doi istorici ai religiilor. Sînt abordate și aspecte delicate sau controversate, precum simpatia legionară a lui Eliade, asasinarea lui Culianu, relația lui Andrei Oșteanu cu Securitatea.

„Volumul de față cuprinde studii, articole și eseuri pe care le am scris în perioada 1984-2007 despre Mircea Eliade și Ioan Petru Culianu. Titlul cărții, *Religie, politică și mit*, mi a apărut drept cel mai potrivit în momentul în care am încheiat o – și asta pentru că în cele mai multe dintre textele ei am urmărit de fapt modul brutal și tragic în care, în feluri diferite, politica a irupt în destinele celor doi istorici ai religiilor. Lui Eliade (un teoretician al «terorii istoriei» și al «boicotării» ei), politicul i a marcat viața. Lui Culianu, i a marcat moartea. Față de cel dintîi, m am raportat ca discipol. Față de cel de al doilea, ca prieten și coleg de generație. Dedic această carte memoriei lor.” (Andrei Oșteanu)

J.G. Ballard, *Crash*, traducere din limba engleză de Mircea Pricăjan, ediție cartonată, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 296 de pagini, 29,95 lei

O atmosferă de coșmar hiper tehnologic, un erotism intens și sumbru, *Crash* a devenit un clasic al genului *underground* la scurt timp după apariție și transformat într un film cult al anilor '90 de regizorul David Cronenberg. Descrie de Ballard însuși ca „o metaforă extremă pentru o situație extremă”, „primul roman porno grafic bazat pe tehnologie”. *Crash* narează obsesiile patologice ale personajelor pentru accidente de auto mobil și victimele acestora, așezînd într o lumină nouă și surprinzătoare relația dintre om și mașină.

Sînt complet pe dinafară în jocul asta. Nimeni nu știe cîți oameni neutri sînt pe lumea asta, sînt invizibili pentru majoritatea. Aș putea să ți spun totuși că sînt cu milioanele în orașul asta. Ar trebui să facă o paradă odată, cu pan de cartă mari pe care să scrie: PE VRE MURI MĂ INTERESA ȘI PE MINE SEXUL, DAR LA UN MOMENT DAT MI S-A PĂRUT STUPID, N-AM MAI FĂCUT SEX DE ZECE ANI, MĂ SIMT MINUNAT, O DATĂ ÎN VIAȚĂ GÎNDIȚI VĂ ȘI LA ALTCEVA DECÎT LA SEX”. Rudy nu bea, nu ia medicamente, deși e farmacist, nu acceptă nici o formă de extaz. Și Vonnegut nu cade nicio dată în capcana de a i denumi superficial starea cu termenul „traumă”. Încearcă să scrie, cîștigă un concurs și i se montează o piesă huiduită la scenă deschisă. Renunță și la scris. În cepe să strîngă răbdător bani și după ani și ani își cumpără un Mercedes alb, o plăcere sigură și continuă pentru personajul nostru.

Neutralitatea pare să fie o stare ideală de confruntare cu sistemul. Nici Celia nu cerea altceva decît neutralitatea cînd își dorea elimi nată frumusețea cu tot cu mesaje pe care le transmitea involuntar masculilor lor din jur. Vonnegut nu ne în scenă una dintre cele mai frumoase figuri li terare militante antisistem. Este acel individ complet evadat din sfera libidoului, din jugul pulsionilor „fondatoare”, din lumea regulilor celorlalți. De altfel, Rudy și fratele său se retrag la un moment dat în Haiti, insulă descrisă ca fiind singurul loc de pe Terra în care o revoltă a sclavilor s-a și terminat victorioasă. Obesia evadării din „rețea”, a eliberării, a instaurării unei noi ordini se ghidește și în cele mai nevinovate rînduri. Asta îl face pe Vonnegut atît de ușor de idolatritizat.

Tatăl lui Rudy omorise la rîndul său un om, tot accidental, la o vîntoare, și și ascunsese fapta. Tatăl lui Rudy a tras și concluzia că din familia lor nu putea ieși un artist. El însuși încercase în tinerete pictura la Viena, fusese coleg de cameră cu Hitler și chiar arborase în tre războaie steagul cu svastică pe conacul său american. Totul, dintr-o inocen

ță înduioșă toare care atrăgea parcă persecuția celorlalți. În luna de miere își cumpară o colecție de arme vechi de diverse calibre și dimensiuni, colecție pe care avea s-o distrugă imediat după ce Rudy comite crima. Personajele lui Vonnegut sînt victimele aforismului enunțat la început: greșelile vin prea ușor într-o viață de om. Cartea se încheie nu cu un aforism, ci cu o judecată,

o explozie parcă a neutruului: „Vreți să știți ceva? Sîntem încă în Evul Mediu. Evul Mediu – încă nu s-a terminat”.

Kurt Vonnegut, *Dick Ochi de mort*, traducere de Ana Maria Lișman, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 2007

CREPUSCUL CIVIL DE DIMINEAȚĂ

Emil BRUMARU

Cînd începi să citești din plăcere...

Cînd începi să citești din plăcere, ești pierdut! Ai trăit o viață și iată! ea se subție, dispăre cu tot ce are mai concret: zațul iubirilor tale mirosind brutal a transpirație de subsuoară... cearceafurile mototolite în fuga armonioasă a amorului matinal... Încercarea rea în pagină e definitivă. Respirai ai rit prin plămîinii lui Bezuhov. Miroși duhoarea zgurii de locomotivă cu nara Annei Karenina. Îți treci virful limbii peste buze cu parșivenia duioasei, dubioasei, botticellienei Odette. Na na te controlează, abjectă, la portofel. Emma îți stoarce, romantică, vlagă bărbătească și apoi dorește să te sinucizi împreună cu dînsa... Și citești mai cîte nu ți se pot întîmpla! Copil, adolescent, matur, mă cufundam inocent în lecturi interminabile. Nu le bănuiam pericolul mortal. Cu timpul mi am dat seama de „vampirismul” feroce al cărților. Încă o clipă și deveneam, pe hirtie, în hirtie, fraza făcută din litere înmănușiate în cuvinte... Mă dizolvam în singurătatea, nu a mea, ci a lui Robinson Crusoe! Cînd începi să citești din plăcere, ești pierdut! Rugați vă pentru sufletul meu...

Să vedeți ce am pățit! Acum doi ani mi au apărut vreo trei cărți. Una, în trei volume, la Cartier; alta, cu CD, la Cartea Românească; și încă una, mai cu moț, însoțită de scano grafiile lui Șerban Foarță, la Brumar. Am avut parte de mai multe nominalizări: la „România literară”, pentru cea mai bună carte a anului, la revista „Cuvântul”, la Radio România Cultural, la Premiile Uniunii Scriitorilor... Și nu m-am ales cu nimic! Am intrat diferite nu au găsit nici un chichirez să mi dea de un pitac, acolo, înseamnă că e nașpa, n-am treabă cu literatură, am bulit o rău la bătrînețe, adio și n-am petale, stil, pistol și dulci separe! Ba a mai dat și o pacoste de gripă peste mine, de tușeam înspăimîntînt

du mi interlocutorii la telefon. Iar unul dintre ei nu se lăsa deloc, musai să vină la lași! Nu l cunoșteam, gîngurea vesel, mă întreba mereu dacă mai pot vorbi, ce i cu mine, mai suflu? etc. Credeam că iar s-a pus Securitatea pe capul meu!!! Era din Bucu rești. Speriat, înfricoșat că o să mor cu zile, terorizat de fanul anonim, m-am internat, mai de voie, mai de nevoie, la balamuc, secția depresivi, dependenți, drogați, sinucigași... După trei internări de cite o lună, mi-am revenit... aproximativ. Mi-am luat ini ma n dinți și m-am întîlnit cu necunoscutul sosit la lași. Mi-a făcut ca două portofel gol și un ceas cu baterie! Scria și el versuri... În prezent, urmez cu sfințenie un tratament anti depresiv la domiciliu, citesc cu glas tare *Faust* (în traducere la îndemînă: Blaga, Doinaș, Nemeș) și nu mai am curajul să mă îndrăgostesc, deși fe meile, mai ales puștoaicele, îmi plac la nebunie! Tot ce v-am povestit este sutută la sută ficțiune...

„Oare nu practicăm unele îndeletniciri din convingerea că ele sînt bune în sine și nu căutăm unele desfășări întuind că ele sînt de o importanță vitală? Și nu este lectura una dintre acestea (s.m.)? Uneori îmi închipui, cel puțin, că, atunci cînd va sosi Ju decata de Apoi și cînd marii cuceritori, oamenii legii și politicienii, vor veni să și primească răsplată – coroa nele, laurii, numele gravate pentru totdeauna în marmura nepriitoare –, Atotputernicul se va întoarce către Petru și va spune, nu fără o anume invidie, văzîndu ne cum ne înfățișăm cu cărțile sub braț: *lata, aceștia nu au nevoie de nici o răsplată. Aici nu avem nimic să le dăm. Lor le-a fost drag să citească* (s.m.)”. Am transcris finalul eseului Virginiei Woolf, *Cum ar trebui să citim o carte?* Să nu uităm că s-a sinucis...

SEMNAL

Saul Bellow, *Henderson, regele ploii*, traducere din limba engleză și note de Vali Florescu, ediție cartonată, colecția „Biblioteca Polirom”. Seria de autor «Saul Bellow», Editura Polirom, 432 de pagini, 34.95 lei

Henderson, regele ploii a fost comparat cu o altă mare carte despre sălbăticie și inițiere – *Inima întinericului* a lui Joseph Conrad. Însă romanul lui Bellow propune o abordare tragicomică a acestei teme clasice, folosindu se de ideea călătoriei inițiatice într-un spațiu exotic. Cartea îl are ca personaj principal pe milionarul Eugene Henderson, care trece prin criza vîrstei de mijloc. El explorează Africa și ajunge la două triburi izolate. După o scurtă experiență cu așa numiții *arzewi*, este capturat de un al doilea trib, *warri*, unde devine regele ploii, o poziție majoră în ierarhia tribului, dar și una deosebit de periculoasă.

Romanul a fost extrem de apreciat pentru tonul tragicomic adoptat de autor și exotismul poveștii, iar Eugene Henderson rămîne unul dintre personajele memorabile ale lui Bellow.

Italo Calvino, *Cavalerul inexistent*, traducere din limba italiană de Bogdan Chioreanu, colecția „Biblioteca Polirom”, Editura Polirom, 208 pagini, 16.95 lei

Cavalerul inexistent este o poveste despre cucerirea existenței, în care protagonistul, deși un personaj extrem de complex, este lipsit de corporalitate. Războinicul Agilul fo, îmbrăcat cu o impecabilă armură, interacționează cu lumea din jur în virtutea propriei voințe de a exista. Viziura coifului, odată ridicată, nu dezvăluie decît o adîncă citură goală. Și totuși, cavalerul este un soldat exemplar, fără sentimente sau păreri personale și fără a se revolta, dar tîndu ne în suspans de cite ori își simte voința pe cale să slăbească, situații pe care autorul le rezolvă cu un umor fără precedent, pîndu și personajul să se concentreze, fie și numărdînd pietre, dacă asta îl ajută să și mențină integritatea, indiferent la intemperile sociale. Pentru a dezvolta și mai mult simbolistica romanului și, totodată, dintr-un impuls ludic, Italo Calvino îl așază la dreapta cavalerului inexistent pe scutierul Gurdul, care, departe de a fi lipsit de formă, se află într-o perpetuă metamorfoză.

SVIATOSLAV
RICHTER

Locul de onoare în programul festivalului îi revine lui Sviatoslav Richter, pianistul mult iubit de praghezi, el însuși un fidel al festivalului și mare iubitor al naturii și culturii cehe. Prima ieșire a lui Richter în străinătate a avut loc la Praga, la festivalul din mai 1950.

BUCUREȘTI FAR WEST

Daniel CRISTEA-ENACHE

Convorbiri cu Octavian Paler

– Este acea vorbă frumoasă: important nu e ce face istoria din noi, important e ce facem noi din ceea ce face istoria din noi. Eul social a trecut în toată această perioadă de teroare prin adaptări, compromisuri, plieri inevitabile. Mă amuză oarecum cei care spun astăzi că n-au făcut nici un compromis în anii de comunism. E imposibil: un compromis, cât de mic, a făcut întreaga generație a părinților noștri, și am fi făcut și noi, dacă am fi fost în locul lor. Există însă o libertate lăuntrică, a eului profund, pe care o regăsim la destui intelectuali autentici, și care n-a putut fi alterată de presiunea istoriei. N. Steinhart a trecut, datorită ei, prin închisoare ca printr-o experiență fundamentală. Gratia l-au spus ca om, nu l-au înșos, așa cum ar fi vrut-o tortionarii săi. Dincolo de schimbările firești, petrecute cu dumneavoastră de la o vîrstă la alta, ce anume nu s-a modificat deloc în desenul interior al băiatului din Lisa devenit un faimos scriitor român? Ce a rămas ferit de toxicitatea mediului socio-politic, ce trăsături le considerați nu numai reprezentative, dar și imposibile de șters?

– Din copilăria mea, nu regret nimic. A fost o copilărie de băiat sărac, care n-a avut nici jucării, nici pom de Crăciun, dar ea face parte nu din biografia mea, ci dintr-un soi de mitologie în care nici, măcar, mirosul de rachiu ieftin, când îmi amintesc de el, nu mă deranjează. În nopțile cu lună, praful de pe ulițe scinteaie argintiu și tainic, iar cerul era absolut fastuos. Acele imagini m-au ajutat mai târziu, la Universitate, să pricep cam ce e metafizica. Și cum să vă descriu drumul prin pădure, noaptea, cînd veneam din vîrfurile muntelui unde duceam sare la oi? Foșnetul frunzelor de fag, uscate, pe care călcăm îmi sună acum, în gînd, ca venind dintr-o altă lume.

V-am povestit, oare, că într-o noapte am rupt o creangă dintr-un fag și o loveam de trunchiurile copacilor strigînd cît mă ținea gura: „Nu-mi e frică, nu-mi e frică”? De fapt, îmi era. Dar nu era, ca azi, o frică de oameni.

Mă întrebați „cu ce am rămas”. Cred că am rămas cu o stîngăcie specifică introvertiților. Chiar și în copilărie, trebuia să fac un efort pentru a fi spontan în relațiile cu alții. V-am mai spus, cred, că în Lisa sentimentele nu prea aveau mare valoare. Eu fiind încă de pe atunci un sentimental, eram un mic complexat. Oamenii pe care îi admiram și îi invidiam erau realiști și duri. Zdrobeau mesele cu pumnul la cîrciumă ori erau în stare să se lupte cu urșii, dacă n-aveau încotro. De aceea nu cred că așa fi avut un viitor mai bun în Lisa decît acela pe care mi l-a rezervat „istoria” de după mitologie. Adică, viața în București.

Oricum, ceva e sigur. „Băiatul din Lisa” aparține, categoric, unui anumit univers, chiar dacă unele defecte îl împiedicau să se comporte, mereu, natural. Urmașul lui e un bătrîn urșuz și – îmi place s-o repet – cam reacționar.

Bravez, credeți? Deloc. Faptul că mă simt străin de lumea de azi îmi dovedește cît de profunde sînt legăturile mele cu lumea de ieri. Cea care a dispărut, azi, și în Lisa. Cea în care am învățat că viața parcurge drumul de la biserică la cîrciumă fără să le confunde, însă. Dacă așa fi sănătos, bănuiesc că nu m-ar deranja prea tare condiția de strigoi.

Cea de „faimos scriitor român” vă propun s-o lășăm la recuzita dialogului nostru. Sînt mult prea lucid, ca s-o car cu mine.

Voluntul *Convorbiri cu Octavian Paler* este în curs de apariție la Editura Corint.

Festivalul Primăverii la Praga – 2007

O nouă ediție a Festivalului praguez și mă întreb ce s-a schimbat în deceniul de cînd trăiesc la Praga. Poate doar faptul că Festivalul nu se mai scaldă în bani de la stat, ca în anii ce au urmat revoluției de catifea. În program sînt cîteva nume sonore, dar nici gînd să se compare cu lista Festivalului Enescu. Vremea fudulei a trecut. Echipa organizatoare trebuie să se alinieze mijloacelor ce îi stau la dispoziție; și să-și vîndă biletele, unele ajunse la prețuri de-a dreptul occidentale. Nimeni nu așteaptă vreo ordonanță de urgență pentru suplimentarea de fonduri.

De altfel, alt bugetul, cît și programul festivalului erau cunoscute în proporție de 90% cu mai bine de un an înainte.

Așa se face că numele răsunătoare se mărginesc la pianistul Murray Perahia la pupitrul formației *Academy of St Martin in the Fields*, la grupul lui Jordi Savall, *Hisperion XXI*, și la Orchestra Simfonică din San Francisco, cu Michael Tilson Thomas la pupitrul și, într-unul din cele două concerte, cu baritonul Thomas Hampson solist, într-o selecție din ciclul *Das Knaben Wunderhorn* de Mahler. Sigur, există și alte nume bine cunoscute sau de mare interes, cum sînt dirijorii Charles Mackerras, specialist în muzica ceahă, Sakari Oramo, venit de la Birmingham, pentru a conduce Orchestra Radioului finlandez, Charles Dutoit cu un program Stravinsky și avînd-o ca solistă pe violonista Chantal Juillet sau Gennady Rojdestvenski. Absența tinerei violoniste gruzine, de mare succes în ultimii ani, Liza Batiashvili, a fost pe de-

SCRISOARE PENTRU MELOMANI

„Muzica nu trebuie înțeleasă, ea trebuie ascultată” (Hermann Scherchen)

Victor ESKENASY, Radio Europa Liberă, Praga

plin compensată de genul înlocuitoarei sale, Alina Pogostkina, și ea cîștigătoare a concursului Sibelius, o violonistă de origine rusă care trăiește în Germania. De interes sînt și cei doi pianisti ce vor da recitaluri în memoria lui Sviatoslav Richter, Paik Kun Woo și Andrei Gavrilov. După cum este o plăcere să îl reascultăm pe Gidon Kremer în fruntea *Kremeratei baltice*, o formație devenită extrem de populară aici după ce a vizitat Praga aproape an de an. Grup de aceeași calitate este și *Camerata Berna*, condusă de violonistul Erich Höbarth și avîndu-l ca solist pe oboistul Heinz Holliger.

Aportul muzicienilor cehi este, ca de obicei, covîrșitor, celor tineri, mai puțin cunoscuți, alăturîndu-li-se vedete internaționale cum sînt violonistul Pavel Šporcl, flautistul Jiří Stivín, celista Michaela Fukáčková sau solistele Gabriela Beboáková și Eva Urbanová. Altfel spus, un festival echilibrat, la un nivel constant bun și pentru toate buzunarele. La fel ca în ultimii ani, mai fiecare concert este sponsorizat de o mare companie sau organizat în asociație cu serviciile culturale ale ambasadelor britanică, elvețiană, americană sau franceză. Și tot ca de obicei, nu a fost nici un artist român, cu excepția sopranei Anda-Louise Bogza, membră de ani buni a echipei Operei de Stat cehe, la acest festival deținînd rolul principal în montarea în premieră a *Fanciullei del West* de Puccini.

O specialitate a Festivalului praguez o constituie organizarea unor concerte tematice, anul acesta ele fiind dedicate aniversării a 150 de ani de la nașterea lui Grieg și a lui Elgar și celor zece ani de la dispariția lui Sviatoslav Richter. O ocazie de a pune în evidență legăturile culturale ale Cehiei cu lumea largă mu-

zicală de-a lungul ultimului secol. Grieg a vizitat în mai multe rînduri Praga, unde se reîntîlnia amical cu Dvořák, iar în 1906 interpreta chiar concertul său de pian și diverse alte piese. Legăturile lui Elgar cu Dvořák sînt și ele relativ bine cunoscute, iar pentru programul festivalului de anul acesta puse în evidență într-un instructiv eseu semnat de muzicologul britanic Graham Melville-Mason, acesta de mai bine de un deceniu consilier onorific al Primăverii pragheze.

Locul de onoare în programul festivalului îi revine însă lui Sviatoslav Richter, pianistul mult iubit de praghezi, el însuși un fidel al festivalului și mare iubitor al naturii și culturii cehe. Prima ieșire a lui Richter în străinătate a avut loc la Praga, la festivalul din mai 1950. Ulterior, avea să mai participe la nouă ediții ale festivalului, iar plăcerea sa de a se afla în Cehoslovacia o atestă între altele numărul mare de concerte: la festivalul din 1954, de exemplu, dădea trei recitaluri și patru concerte cu orchestra. Avea să cînte fără alegere în orașe mari și mici, în turneul din iunie 1959, la Praga, Bratislava, Brno, Hradec Králové și Náchod, pentru a continua, în toamnă, la Karlovy Vary, Mariánské Lázně, Liberec, Pilsen, Tabor, Louny, Nymburk, Ústí nad Labem, Mladá Boleslav. Nu sînt de mirare popularitatea ce-i înconjoară pînă astăzi figura și nici numărul mare de discuri cehe din arhivele radioului ce îi ilustrează concertele.

Celor care vor să aude ce reprezintă Festivalul Primăverii Pragheze le pot recomanda colecția de concerte radiodifuzate între 1947-1968, reunită anul trecut de casa *Andante*, într-un set de patru discuri.

Sviatoslav Richter and Prague Spring

Alina Ludvová transcribed by Denek Paton

It will soon be exactly ten years since the passing of Sviatoslav Richter. Although he had lived for years in France, from where he set out on his concert tours, it was while on a visit to Moscow that he fell ill and died in his native country on 1 August 1997. After his death a new generation of pianists came to the fore, and regularly provided audiences with great moments of music. Richter's legacy lives on next to them in the traces of this extraordinary man, which have been left indelibly in the history of music. Two piano recitals in this year's Prague Spring programme, with which the performers Kun Woo Paik and Andrei Gavrilov will pay homage to their predecessor, will commemorate this unique interpreter.

Sviatoslav Richter was born in Zhitomir, the Ukraine, 20 March 1915. His ancestors, who were Germans, settled along the Volga in the late nineteenth century. Richter's father was a teacher at the Odessa Conservatory.

Centrul Național al Dansului

Mărti 29 mai
orele 20:00
Sala Rondă

My Private Biopolitics
Autor și performer: Saša Asentić (Serbia)

Centrul Național al Dansului - București
Bd. Nicolae Bălcescu 2, București
Tel.: +40 (0) 21 318.96.76
office@cnadb.ro, www.cnadb.ro

Joi 31 mai
orele 20:00
Sala Rondă

A Page Out of Order: R
Concept, regie: Yoshiko Chuma (New York)

Creat în colaborare cu performerii:
Sizzle Ohtaka, Yoshiko Chuma, Nobuko Higuchi,
Steven Reker, Iskra Sukarova, Saori Tsukada,
Ryuji Yamaguchi, Ryo Watanabe, Hiroki Oishi,
Ursula Eagly, Christopher Williams

alternativ 24-FUN Suplimentul HotNews

Bărbății ies prost în filmul lui Mungiu

Nu știi cu ce să încep, știi că „atunci cînd veți citi aceste rînduri”, Festivalul de la Cannes se va fi terminat. Îmi imaginez că arunc textul ăsta ghemotoc într-un vortex și că îl citiți chiar acum sau cel tîrziu mîine. Sînt în Palatul Festivalului, în sala calculatoarelor pentru presă, renovată în acest an. Are niște scaune albastre de plastic transparent, care îți fac buba la picior cînd te lovești de ele.

Am citit cronicile la filmul lui Cristian Mungiu, 4 luni, 3 săptămîni și 2 zile. Mai mult decît elogiase. Cum e filmul? Neașteptat. Cristi Mungiu l-a înconjurat într-un mister etans pînă la premieră. Acum aud de la Dan Burlac, producător, că vrea să-l lanseze în România într-o manieră mai largă legată de avorturi. Filmul e simplu în aparență. O zi din viața a două studente în Iașul anului 1987. Găbița e gravidă și vrea să facă întrerupere. Otilia, colega ei de cameră la cîmîn, o ajută cît poate. Adică face toată treaba, mai puțin avortul. Camera lui Oleg Mutu o urmărește discret și inspirat în goana ei. Cu autobuzul și tramvaiul, pe coridoarele cîmînului sordid. Otilia cumpără Kent de la arabul din cîmîn, merge în oraș să caute un hotel unde să stea Găbița două nopți după avort, se întîlnește cu domnul Bebe, în locul Găbiței, ca să pună la punct afacerea avortului. Pe cît e Găbița de bolnavicioasă și de neputincioasă în aparență, pe a-tă e Otilia de puternică. Dar filmul răs-tornă impresiile. Găbița se arată a fi mult mai tare pe situație decît prietena ei care a acceptat să se culce cu domnul Bebe și care a aruncat fetusul cu prosop cu tot la ghenă de gunoi, de la etajul zece. În spatele poveștii avortului, filmul deschide uși spre problema morală. Și cea a comiterii avortului, dar și cea a opțiunilor. După cum a spus regizorul

la conferința de presă animată – chiar dacă sala nu era plină –, oamenii au luat sub comunism nu numai decizii ale căror efecte le resimțim de-abia azi. Una dintre întrebări s-a referit la opțiunea lui Mungiu de a arăta fetusul de pe gresia de la baie.

Surprinzător, da, după discreția lui respectuoasă vizavi de cele două violuri. De altfel, toți bărbații ies prost din acest film. Domnul Bebe, formidabil jucat de Alex Ivanov, e un personaj odios. Adi, prietenul Otiliei, e pe dinafară situației, nu pricepe nimic. Mungiu face un film despre forța femeilor, chiar și despre forța care la unele dintre ele e ascunsă în spatele slăbiciunii și folosită ca instrument de manipulare, cum e cazul Găbiței. Cronicile din cele mai importante publicații au fost cele mai elogiase pentru un film românesc din competiție de la *Balanța* încoace, deși la fel de elogiase precum cele la filmul lui Corneliu Porumboiu. Jurnaliștii îl dau deja ca favorit la Palme d'Or.

La Cannes, jurnaliștii obosesc repede

Din ce am văzut pînă acum, 4 luni, 3 săptămîni și 2 zile mi-a plăcut cel mai mult, la egalitate cu *The Banishment*, filmul lui Andrei Zviagintev, pentru prima oară la Cannes după imensul succes

FILM

Iulia BLAGA

cu *The Return*, lansat la Veneția. Rusal a filmat în Republica Moldova, Franța și Belgia o poveste inspirată din William Saroyan. Drama unei femei – excelentă Maria Bonnevie – care moare pentru că nu e iubită. Filmul, care nu duce lipsă de referințe biblice, e extrem de frumos ca imagine, dar și ca ritm, ca mod de a concepe cadrul. E cu mult mai sincer decît *My Blueberry Nights* de Wong Kar-wai, primul film al acestuia făcut în America, în engleză, în care Jude Law și Norah Jones par niște înlocuitori șterși ai lui Tony Leung și Maggie Cheung din *In the Mood for Love*. Cu Darius Kondji la imagine, filmul e la fel de frumos, dar frumusețea lui e cu totul exterioară, artificială. Wong Kar-wai reciclează, poate i-a fost și un pic teamă de sistemul american, de aceea a mers pe ce se dovedise de succes.

Zodiac de David Fincher e un film foarte lung, mult prea lung. E interesant pentru că tratează cazul real al criminalului în serie cu aceeași poreclă, ce a terorizat America anilor '60-'70 și despre care nici azi nu se știe cine era de fapt. Mark Ruffalo e excelent în rolul poliștului din care s-a inspirat pe urmă Steve McQueen pentru *Bullitt*, Robert Downey Jr. e și el foarte bun în rolul jurnalistului de investigații alcoolic, Jake Gyllenhaal e perfect în rolul desenatorului obsedat de descoperirea criminalului, dar toată nebunia crimelor, a scrisorilor trimise la „San Francisco Chronicle”, a pistolului dus în paralel de poliția din 3 locuri și de jurnaliști ajunge să te obosească. Oricum, la Cannes jurnaliștii obosesc repede. Sînt mai mult de 4.500, sînt asudați și dau peste tine fără să te vadă. E mult mai mare coada la Internet, nu sînt caiete de presă pentru toți, nu se mai fumează nicăieri în Palatul Festivalului. O replică din filmul lui Wong Kar-wai sună perfect: „În ziua de azi, nu se mai poate fuma nicăieri”. Trebuie făcut ceva.

COPYLEFT.RO

Constantin VICĂ

Ceea ce nu aparține nimănui

Un antropolog se întreba dacă se poate pune *copyright* pe cultură. Vorbea desigur despre culturile tradiționale, ale indienilor americani de exemplu, și faptul că statele, dar și marile companii, preiau din patrimoniul imaterial al acestora fără a oferi nimic în schimb. De la rețete de ceaiuri sau de medicamente pînă la cîntece sau legende, tot ceea ce ține de cultura lor este transformat, de către industrie, în produse accesibile oricui. Aparent acesta e cursul globalizării, deschiderea pe care fenomenul o presupune. Pe de altă parte, e inechitabil ca ceea ce reprezintă domeniul public al unui trib să devină un brand de succes, dar care să nu scoată tribul din izolare și din mizeria lăsată în urmă de colonizatori. Nu, nu e vorba de exploatarea omului de către om, ci de faptul că între cultura occidentală a proprietății intelectuale și culturile naționale, tradiționale, ale diferitelor triburi nu se pot face treceri. Poate că pentru un trib e prohibită utilizarea obiectelor de cult în afara teritoriului, dar asta nu împiedică utilizarea lor de către un occidental pe deplin laic și amoral. Dacă am resemnificat obiectul, asta înseamnă că nu am încălcat un drept? Cred că-l încălcăm atunci cînd motivăm că pentru ei nu există proprietate intelectuală, dar pentru noi da. Mai grav este că denigrăm alte drepturi tribale (poate necodificate), cum ar fi apartenența, legătura spirituală și, desigur, întregile ritualuri care de-curg de aici. Problema e extrem de complicată: respectînd regulile tribale, putem conserva cultura unui trib? Sau avem dreptul de a extrage ceea ce ne interesează din culturile închise?

Să luăm un exemplu mai apropiat nouă: cine deține *copyright* asupra limbii române? Nimeni, în sensul de drept patrimonial. Limba română, ca orice limbă, e în dome-

niul public. Ea se comportă ca un program cu sursă deschisă, iar micii vrăjitori sînt toți utilizatorii ei, de la scriitori la scriitorii de vagoane. Modelul bazarului în evoluția unei limbi e foarte potrivit: agende diverse, relații diverse, nu există un centru de coordonare etc. Problema ar fi rezolvată, dacă nu am lua în seamă că, totuși, o limbă e în mare parte construcția unor experți. O limbă are dicționare, gramatică și cîteva școli de reflecție lingvistică (cum altfel să le spun?) care impun, prin reguli formale, un anumit uz. De fapt, acești experți – în cazul limbii române, cercetători la Academie – dețin un drept moral asupra limbii. Ei nu numai că decid ce intră și ce iese oficial din uz, dar construiesc și meta-regulile, sau regulile explicative, ale limbii. Probabil, în cazul limbii române nu e o ruptură flagrantă între vocabularul și sintaxa „populare” și cele impuse de Academie, dar în cazul limbii franceze falia e aproape de netrecut. Astfel, te trezești cu două limbi care poartă același nume: o limbă *open source*, vorbită peste tot, populară, și o limbă în proprietatea Academiei. Sau a unei alte instituții.

Se vorbește foarte des de retribalizare, mai ales în cazul Internetului sau al mediilor de comunicare. Triburi care modifică, prin noile relații sociale, limba. Apar un nou argou, noi automatisme, uneori chiar și o nouă sintaxă. Mutația nu e una de suprafață. Dacă în cazul triburilor native avem în față o problemă, acum problema trece în interior. O limbă care începe să conțină noi idiomuri tribale. Pasul următor va fi, desigur, luarea lor în proprietate. Dar nu cred că acest lucru îl poate face Academia, oricare ar fi ea. Pentru că nu mai poți urmări și norma evoluția unei limbi cînd ea devine de fapt o rețea de dialecte bizare, dar deschise oricărui individ.

RRR Radio România Cultural

CRAPPITO
o interfață a culturilor europene

CRAPPITO
o luptă dreaptă în arena diversității

CRAPPITO
un roman la minut – decupat din istoria cotidiană

CRAPPITO
o emisiune realizată
la Radio România Cultural
în fiecare zi
de luni pînă joi,
de la ora 14:30

CRAPPITO
cu Adela Greceanu și Ioan Budura

fm

Brașov 105 | București 101,3 | Craiova 101,1 | Cluj 101 | Iași 103,1 | Timișoara 100,7

A plănuie o ceremonie de absolvire în America începe să semene cu organizarea unei nunți în România, cu deosebirea că data nu depinde de restaurant, ci mai degrabă de disponibilitatea lui Oprah, Clinton sau Bono de la U2 să vorbească în fața absolvenților.

SECRETUL ADRIANEI

Adriana BABEȚI

După 40 de ani

N-aș zice că am lăăăit-o săptămîna trecută. Dimpotrivă. După ce meșterii ceasornicari Puiu și Florin mi-au dat ora exactă înainte de referendum (au nimerit-o aproape la zecime de procent!), după ce am ținut un curs despre amorul curtean de la opt la zece noaptea și unul despre expresionism de la șase la opt, după ce i-am perpelit puțin pe masteranzi cu un seminar despre gastronomie și literatură, după ce am paginat „Orizontul” și am plantat vreo 50 de flori în curte, după ce m-am dat de ceasul morții să termin un studiu despre Eldorado banatic, după ce am verificat cum e pregătită pogorîrea pe Bega a desantului Polirom-Supliment, mi-am zis că mă pot avînta cu ultimele puteri la cea mai așteptată întîlnire, pe care am tot pritocit-o împreună cu trei foști colegi de liceu. N-o să mă fandosesc zicînd că n-are rost să număr anii care s-au scurs, cită vreme blabla sufletul a rămas tînăr. Dimpotrivă. Recunosc cu mare bucurie că vineri, 18 mai, am sărbătorit 40 de ani de cînd am absolvit clasa a XI-a real de la fostul Liceu 7 din Timișoara (actualul Info Moisil).

Ce-ar fi deosebit în toată povestea asta, cînd mii și mii de foști elevi se tot întîlnesc pînă mor, din 10 în 10 ani, ba chiar din 5 în 5 și, de la un punct încolo, an de an, pînă cînd ultimul stînge lumina (așa s-a întîmplat, de pildă, la Liceul Loga din oraș, unde la o întîlnire de 70 de ani au venit doi bătrîni)? Ceva aparte tot s-ar găsi, pentru că micul nostru grup (15 oameni împreună din clasa I) are niște documente cum nu cred c-ați mai văzut: piesa de rezistență e un film bibilit de cîțiva amatori dintre noi, care ne înfățișează cum îmbătrînim în nici o oră din anii

’50 pînă azi. Așa că, în timp ce pe un ecran ultrasofisticat ne-am văzut proiectați simultan cum arătam la 7 ani (colaje foto), apoi la 17 și 27 (pe 16 mm), la 37, 47 și chiar în timp ce ne priveam, ne-am dat seama ce bine s-a nimerit că 1/5 din clasă predă acum la Calculatoare, Electronică, Informatică. În plus, am realizat ce pleacă e nu doar să vezi cum îmbătrînești accelerat pe fond muzical de Beatles și Phoenix, ci să ai *live* un plisic de Phoenix-Colibri, pe colegul de clasă Mircea Baniciu, care ne-a adus în pragul infarctului pînă în zori.

Alt document de bază ar fi o expoziție unde se adună la fiecare întîlnire, ca niște moaște, marile catalog adevărat dintr-a XI-a, un răboj de lemn pe care au fost scrise ultimele 30 de zile de școală, cîteva caiete de amintiri și oracole de-un kitsch înduioșător, cărți făcute cadou la zilele de naștere de prin anii ’60, zeci de fotografii începînd cu a-ntîia, un chipiur, un ghiozdan, o servietă, manualele ferfenițite, un abecedar și o pereche de teniși, un carnet de elev și cîteva maculatoare, ba chiar o cutie de tablă în care, mici fiind, ne căram ceea ce aici, în Banat, se numește ujină. Adică două felii de piine neagră unse cu untură sau marmeladă, învelite într-un șervet de pînză. Și poate un măr.

Nu-i loc destul să vă narez cum, pe măsură ce doamna Stela Tomșa, draga noastră profesoară de matematică, ne striga după catalog, fiecare a povestit ceva ca un bilanț personal, care trebuia să se încheie, ca de obicei, cu dezvăluirea unui mic/mare secret, de nemărturisit pe cînd eram școlari. Vreți să aflați ce am îndrugat, încîndu-mă de plîns, deși totul era vesel în jur? Mai luați un supliment de serotonină și săptămîna viitoare.

Visul unui absolvent de vară

Dacă s-ar face un top al lucrurilor pentru care sînt invitații americani, momentul absolvirii liceului sau facultății ar ocupa una dintre primele zece poziții. Tichii aruncate în aer ca în *Beverly Hills*, discursuri emoționante ca în *Girl, Interrupted*, ritual de trecere în altă perioadă a vieții ca în filmul *Absolventul*, ceremonie la care vrea să participe tot orașul *Fetelor Gilmore* – aceasta este absolvirea la care visăm cu toții.

Bill Clinton, campionul discursurilor

Sînt cam rare momentele în care tinerii acceptă să se îmbrace în robe oficiale negre, derivate din îmbrăcămintea călugărilor, să poarte o tichie cu moș și să asculte cuvîntări oficiale în latină fără să strîmbe (prea mult) din nas.

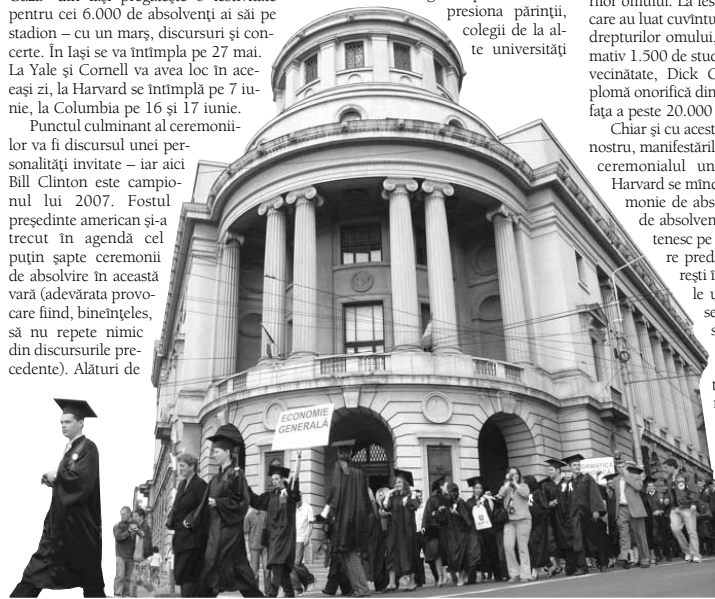
Dar la Yale, Harvard, Brown, Washington University și chiar în Iași este acea perioadă a anului: vremea absolvirilor. În momentul în care scriu aceste rînduri, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași pregătește o festivitate pentru cei 6.000 de absolvenți ai săi pe stadion – cu un marș, discursuri și concerte. În Iași se va întîmpla pe 27 mai. La Yale și Cornell va avea loc în aceeași zi, la Harvard se întîmplă pe 7 iunie, la Columbia pe 16 și 17 iunie.

Punctul culminant al ceremoniilor va fi discursul unei personalități invitate – iar aici Bill Clinton este campionul lui 2007. Fostul președinte american și-a trecut în agendă cel puțin șapte ceremonii de absolvire în această vară (adevărata provocare fiind, bineînțeles, să nu repete nimic din discursurile precedente). Alături de

Bush senior le-a vorbit studenților din New Hampshire despre beneficiile politicii transcendente. La Harvard va vorbi pe aceeași scenă cu Bill Gates.

De fapt, a plănuie o ceremonie de absolvire în America începe să semene cu organizarea unei nunți în România, cu deosebirea că data nu depinde de restaurant, ci mai degrabă de disponibilitatea lui Oprah, Clinton sau Bono de la U2 să vorbească în fața absolvenților.

Unii critici acuză universitățile americane că nu mai organizează ceremoniile pentru proaspătii absolvenți, ci mai degrabă pentru a impresiona părinții, colegii de la alte universități

COOLTURISME

Mădălina COCEA

și, cel mai important, pe absolvenții mai vechi cu dare de mîna.

Aceleași voci au contestat faptul că festivitățile anului 2007 au fost acaparate de figuri politice, fără nici o legătură cu universitatea respectivă: Barack Obama, candidatul la președinția Americii, Robert Gates, secretar al apărării, Michael Bloomberg, primarul orașului New York.

Robe de mănăstire

În luna aprilie, cînd a fost invitat să vorbească absolvenților de la Brigham Young University, Dick Cheney, vicepreședintele Americii, s-a trezit boicotat. Pentru prima dată în istoria Statelor Unite, studenții au decis să își organizeze singuri o ceremonie alternativă de absolvire, în semn de protest în fața a tot ceea ce reprezenta Cheney: războiul din Irak, scandalurile de corupție, nerespectarea drepturilor omului. La festivitatea alternativă, la care au luat cuvîntul activiști în domeniul drepturilor omului, au participat aproximativ 1.500 de studenți. Pe stadionul din vecinătate, Dick Cheney primea o diplomă onorifică din partea universității în fața a peste 20.000 de spectatori.

Chiar și cu aceste inovații ale timpului nostru, manifestările organizate păstrează ceremonialul unor vremuri trecute: Harvard se mîndrește cu a 356-a ceremonie de absolvire. Robele purtate de absolvenți și profesori le moștenesc pe cele ale călugărilor care predau în școlile mănăstirești în Evul Mediu, la unele universități cuvîntările se țin doar în latină, sceptorile sînt elenice aproape nelipsite de la universitățile cu tradiție, iar unele amenajează chiar și un tron pentru conducerea universității.

Și tocmai această tradiție, la fel ca toate lucrurile bune pentru care îi învidiem pe americani, este în fapt una moștenită de la europeni.

VOI N AȚI ÎNTREBAT fără zahăr VĂ RĂSPUNDE » ȘFRÎȘTUL LUMII AȘA CUM O ȘTIM

Bobo

Bună ziua dragi telespectatori și bine ați venit la o ediție specială a știrilor cu ocazia șfrîștului lumii așa cum o știm. Șoc și groază în capitala României.

Haos de nedescris în București, scapă cine poate.

Totul a plecat de la o gafă monumentală a președintelui suspendat, care,

în urmă cu o lună, s-a adresat unei reporterite cu apelativul „țigancă împuțită”. Această declarație abdominală a generat o situație de criză, creînd un precedent pentru toate luptele violente și manifestațiile de stradă care au urmat. După protestele firești ale etniei rome, următorii care s-au folosit de această situație pentru a-și face dreptate au fost ciobanii. Nemaiputînd suporta faptul că Gigi Becali este încontinuu luat

în rîs cu apelativul de cioban, au coborît din munți la șes, venînd în capitală înarmați cu bite și ciomege și devastînd locația din Băneasa unde se filma „Cronica Cîrcotașilor”, apoi bătînd cu bestialitate în Piața Universității pe toți cei care aveau o față comică. Următorii în capitală au venit moldovenii, din pricina unui general de armată care s-a adresat unui ofițer cu apelativul moldovean prost, în timpul unei instrucții

de dimineață. Aceștia au devastat barurile și cluburile, lăsînd capitala fără pic de alcool. Astfel că atunci cînd s-au răscolat și basarabienii, pentru că la ei a ajuns mai tîrziu vestea cu generalul, crezînd că apelativul moldovean se referă și la ei, deja Bucureștiul era devastat în mare parte. Apoi a urmat o perioadă de liniște, cu manifestări mici, generate de un director de companie multinațională, care s-a adresat unui angajat

folosînd cuvintele „pononar handicapat”. Homosexuali și persoanele cu dizabilități fizice n-au făcut cine știe ce stricăciuni, dar după ei a urmat o catastrofă, datorată unui tînăr care a înjurat un bătrîn într-o șwormerie din Dristor, trimițîndu-l în pizza mamei lui (CNA-ul nu mai există de 5 zile, așa că pot să zic pizza pe post). Această acțiune a generat valuri de violență stîrnite de mamele și bunicii din toată

țara, care s-au soldat cu morți și răniți grav în toate marile orașe, după care...

Îmi cer scuze, dar dintr-o clipă într-alta emisia noastră se poate interrompe, deoarece afară e un grup de copii care forțează ușile de la intrare, iar jandarmeria, cu toate jucăriile din dotare, nu le pot, pardon, nu le poate face față. Și asta numai din cauză că o educatoare s-a răstît la un copil, numindu-l neascultător. Vă dorim un șfrîșit plăcut.

Cum mi-am petrecut începutul de blog

De două ori pe lună, vă prezentăm un best-of al însemnărilor de pe blogurile „Suplimentului de cultură”. Acestea aparțin unor nume cunoscute precum Ruxandra Cesereanu, Daniel Cristea-Enache, Lucian Dan Teodorovici, Radu Pavel Gheo, Răzvan Țupa, Răzvan Chiruță... (Pagină coordonată de Anca Baraboi)

<http://www.supliment.polirom.ro/gheoland>

„GHEOLAND” » RADU PAVEL GHEO

BLOG-URILE SDC

	Mămăea de Ruxandra Cesereanu		Maddish de Madalina Cocca
	Jurnal Ldt. de Lucian Dan Teodorovici		Multura de George Onofrei
	Jurnal de bord de R. Chiruța		Pictesii de Victor Jalba
	Jurnal intim de Florin Lazărescu		corpuri romanesti de Răzvan Țupa
	Radiophobii de Elena Vladăreanu		Gheoland de Radu Pavel Gheo
	copyleft.ro de Constantin Vica		Sertarul Scriitorului Roman de Daniel Cristea-Enache

De ce i-am zis „Gheoland”? Fiindcă așa ceva vrea să fie. Fiindcă îl scriu în primul rînd pentru mine, ca pe un jurnal online, un log. Ar putea să-mi și folosească. N-am mai ținut un jurnal de vreo 16 ani.

Uneori jurnalul poate fi foarte util, mai ales pentru cineva care uită unde a făcut revelațiunile acum trei ani sau chiar anul trecut. Alteori însă, e drept, poate fi nimicitor, ca atunci, prin 1991, cînd Alina mi-a găsit jurnalul și a citit însemnările despre Alina (ea), Rodcutza și Roswitha – alternative și *simultane*. E o experiență nasoală și chiar traumatizantă. Sau, chiar dacă nu e, o tipă meseriașă se pricepe să o facă așa. Să fi fost în America, mergeam la consiliere.

I-am mai zis „Gheoland” fiindcă există un Gheoland. Așa cum există Kaufland, Disneyland, Wonderland, Maryland, England, Scotland, Garland sau Strickland.

De fapt, „Gheoland” se vrea o parte separată de blogul propriu-zis. Gheoland e universul imaginar din mintea mea, o lume inexistentă, bazată pe legea *wishful thinking*. E o formă ușoară (sper eu) de schizofrenie, dar fiecare avem în minte o „-land” personală, forma subiectivă pe care o ia lumea cînd e filtrată prin emoțiile, percepțiile și judecățile personale.

Eu o să duc din cînd în cînd nebulina pînă la capăt cu niște pasaje intitulate „Știri din Gheoland”, în care o să trec, spre plăcerea și incoerența mea, tot ce-mi trece prin cap. Știu că istoria nu se poate schimba (zău că știu!) și că o să înșir timpennii excesiv de simpliste, dar ce să fac?

<http://www.supliment.polirom.ro/teo>

„JURNAL LDT.” » LUCIAN DAN TEODOROVICI

Concluzii după o săptămîină de bloggerit pe ogoarele Internetului (raport preliminar)

I. CONCLUZII GENERALE

I.1. A-ți iniția un blog personal e o chestiune urgent născătoare de revelații, cu șanse de a-ți schimba cursul vieții.

I.2. Dacă vrei să ai blog, ia în seamă sfaturile prietenilor cu experiență, scrie despre chestiuni vitale, de larg interes public, altfel:

I.2.1. Învață să nu te bucuri de comentariile pe care le găsești postate, căci ele sînt în proporție onestă de 100% scrise de prieteni, care-și iau un nick fals, doar din milă față de tine, ca să ai și tu impresia că-ți citește cineva însemnările.

I.2.2. Pregătește-te să te simți un fel de Cenușăreasa a bloggerimii române, întrucît blogul tău este recordman național la lipsa de trafic.

I.3. Dacă ți-ai propus să scrii doar în weekend, din cauza vreunei penurii de timp ori de chef, asumă-ți gestul curajos încă de la prima însemnare și recunoaște-l spășit în mod public (fie el acel public minor pe care îl ai).

<http://www.supliment.polirom.ro/dce>

„SERTARUL SCRITORULUI ROMÂN” » DANIEL CRISTEA-ENACHE

Nu sînt nici jurnalist cu acces la informații de la „surse”, nici poet ori prozator al cărui scris să cozească în orice context. Biografia intimă o țin pentru mine, iar fotografiile din străinătate, dacă aș posta, aș stîrni invidii omenești. Subiectele de publicistică mi le rezerv pentru rubrică, mai ales că am cultul hîrtiei tipărite.

Care ar fi, atunci, culoarul pe care să evoluez în această nebulie polifonică? Un blog cu cronici literare, semnate de mine, la cărți importante, semnate de alții. Față de volumele propriu-zise de critică, va apărea posibilitatea comentariilor „la cald”, cu aprobări și dezaprobări, cu noi argumente pro și contra.

VERBA WOLAND

Ruxandra CESEREANU

Troțkista Kahlo

Cu ani în urmă am auzit adesea vorbindu-se elogios despre Frida Kahlo ca despre o pictoriță genială și cu totul specială. Dar eu nu am dorit să am acces artistic la ea, dintr-un motiv ideologic: știam că Frida fusese fană a lui Troțki, iar lucrul acesta mă deranjase teribil, așa încît în mintea mea îi spuneam și îi pusesem pecetea de „troțkista Kahlo”, și cu asta basta! Apoi, într-o zi, am zărit mai mult din greșeală decît voluntar un album cu picturile Friedei și dintr-odată am simțit o durere în torace (acolo simt eu cel mai bine emoțiile artistice și nu numai), apoi în inimă. Și nu oricum, ci rău de tot. Pitică la înălțime pe lingă uriașul (căpăunul) Diego Rivera, Frida Kahlo părea să fie o școlăriță cuminte, în imaginile ei obsedante cu cozile împletite peste cap. Apoi mai exista un amănunt fizic ce o individualiza în mod aparte: mustața ei niciodată rasă ori epilată, mustața de femeie care nu își reneagă masculinitatea, ci se mîndrește cu ea și face din respectiva mustață un accesoriu de cochetărie ori chiar un element afrodisiac (căci nu era vorba despre o mustață aspră și soldătească, ci despre una mingiitoare și provocatoare, în același timp). Era ciudat. Nu fac altceva decît să piteze ceea ce sînt eu și ceea ce este în capul meu, declarase Frida. Ce-i drept, cu excepția lui Vincent van Gogh (ale

cărui autoportrete în avalanșă programatică pot fi zărite la muzeul van Gogh din Amsterdam), nici un alt pictor nu are atîtea autoportrete obsedante (despre Frida dinafară și cea dinăuntru, ori despre ambele Friede, siameze terifiante) precum Frida Kahlo. Părul ei împletit în cozi rar s-a desfăcut și atunci doar ca să puncteze o răscolire, o devastare interioară, o traumă, moartea ei trăită de zeci și zeci de ori, datorită contextului ei femeiesc de invalidă neputincioasă. Există, de pildă, celebrul autoportret impasibil, cu părul lăsat (din 1947), sau pictura intitulată „Patul zburător” (despre spitalul Henry Ford) sau pictura numită „Rădăcini”, unde din Frida despletită cresc plante jungloide. În tot cazul, părul și mustața apar halucinant și halucinatoriu în peste cap. Apoi mai exista un amănunt care nu este întîmplător: probabil părul era elementul magic al Friedei, era seva ei de putere. Un alt element magic este maimuța. În multe autoportrete, acest animal este aproape lipit de obrazul Friedei sau în orice caz o secondează în psihicul ei conștient. Nu este o maimuță înțeleaptă, dar nu este nici maimuța diavolului, simbolismul ei rămîne încălcat, ca și mustața ierboasă a Friedei. Poate va fi fiind o maimuță psihanalitică, știu și eu! Mai departe, freudienii să tîlmăcească!

Suplimentul DE CULTURĂ

Marcă înregistrată – Editura Polirom și „Ziarul de Iași”. Proiect realizat de Editura Polirom în colaborare cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”. Suplimentul se distribuie gratuit împreună cu „Ziarul de Iași” și „Gazeta de Sud”.

Adresă: Iași, B-dul Carol I, nr. 4, etaj 3. CP 266, tel. 0232/ 214.100, 0232/ 214.111, fax: 0232/ 214.111

Colectiv editorial: Emilia Chiscop, Florin Lazărescu, Lucian Dan Teodorovici (senior editor)

Redactor-șef: George Onofrei

Redactor-șef adjuncț: Anca Baraboi

Secretar general de redacție: Florin Iorga

Rubrici permanente:

Adriana Babeți, Marius Babias, Bobi și Bobo (Fară zahăr), Emil Brumar, Ruxandra Cesereanu, Madalina Cocca, Daniel Cristea-Enache, Serban Forță, Radu Pavel Gheo, Casiana Ioniță, Florin Lazărescu, Doris Mironescu, Ana-Maria Onisei, Diana Soare, Lucian Dan Teodorovici, Luiza Vasiliu, Constantin Vica. Carte: Luminița Marcu, Doris Mironescu, C. Rogozanu, Bogdan-Alexandru Stănescu. Muzică: Victor Eskenas, y.

Dumitru Ungureanu, Răzvan Țupa. Film: Iulia Blaga. Teatru: Mihaela Michailov. Arte vizuale: Matei Bejenaru. Carticatură: Lucian Amariu (Jup). Grafică: Ion Barbu. TV: Alex Savitescu.

Ediția Națională: Elena Vladăreanu, R. Chiruța

Publicitate: Oana Asaftei, tel. 0232/ 252294

Distribuție / Abonamente: Mihai Sărbu, tel. 0232/ 271333. Media Distribution S.R.L., tel. 0232/ 216112

„Suplimentul de cultură” este înscris în Catalogul presei interne la poziția 2378. Pentru abonamente vă puteți adresa oricărui Agenție Rodipet din țară sau oricărui oficiu postal. Citorii din străinătate se pot abona la adresa: export@rodipet.ro.

Tarif de abonament: 18 lei (180.000) pentru 3 luni; 36 lei (360.000) pentru 6 luni; 69 lei (690.000) pentru 12 luni

Tipar: Print Multicolor

Responsabilitatea juridică pentru conținutul articolului îi aparține autorului ». „Suplimentul de cultură” utilizează fluxurile de știri NewsIn » Manuscrisele primite la redacție nu se înapoiază

ENȚICLOPEDIA
ENCARTA
Luiza VASILIU

Ai fi putut?

Săptămână trecută, Nicolae Balotă a ținut la Cluj o conferință (mai degrabă confesiune) în fața unui public restrâns și tînăr. Despre anii de studenție, perioada de detenție, România stalinistă și amurgul. Am ascultat două ore jumată fără să mă fișesc deloc, fără să dau coate sau să oftez, ceea ce mi se nîmplă foarte rar la întîlniri de felul ăsta. Pentru că, de obicei, nu văd oameni ca domnul Balotă decît în documentare sau în filme despre speranță. Oameni care să spună „niciodată n am rîs mai cu poftă ca în anii stalinisti” sau „detenție e unul din cele mai însemnate daruri care mi s au făcut în viața asta”. Domnul Balotă (nu pot să mă împiedic să nu spun asta) avea un costum de vară, deschis la culoare și butoni la manșetă. Iar eu am început să văd ilustrațiile din anii '40 '50 colorîndu se pastelat și domnii și doamnele zîmbindu și politicos pe stradă (în timp ce activiștii cu șepci muncitorești începeau să mohorască peisajul). Printre amintiri din anii de atunci, Nicolae Balotă a strecurat și geneza cărții sale despre absurd (apărută cu titlul *Lupta cu absurdul* – singura concesie făcută cenzurii). Mai întîi Sartre și Camus, apoi absurditatea cotidiană și, în fine, Nicu Steinhardt *jučind* piesele lui Ionescu în închisoare, în șoapță, ca să nu audă turnătorii. A, da, și Kafka povestit de Balotă colegilor de celulă (generali, episcopi etc.) în „subpămînta” de la Pitești (*Metamorfoza* se pare că a îngrozit cel mai tare). Episoade care te determină să te întreb ce ai fi făcut dacă terminai facultatea în anii '40, ce fel de om ai fi fost, cum (sau dacă) ai fi rezistat. Ai fi fost și tu în stare să înveți în închisoare, zi după zi, Liturgia Sfințului Ioan Gură de Aur, dictată prin peretele celulei cu alfabetul Morse? Ai fi putut să suporti ani în care să îți se interzică practicarea meseriei tale, ani întregi în care să nu poți citi, să nu poți scrie? Și, cu toate astea, ai fi reușit să îmbătrînești frumos, solar, să vorbești despre amurgurile din Cluj, din Paris sau din Nisa, fără ca n privirea ta să se citească păreri de rău? Chiar, ai fi putut?

ISSN 1584-8272

9 771 584 827 000 129

Noapțile Japoniei

Love ho ul în care se petrece o parte din acțiunea acestui roman se numește, deloc întîmplător, „Alphaville”. De altfel, Haruki Murakami e cunoscut pentru trimerile europene ale scrierilor sale: filmul cu același nume, din 1965, al lui Jean Luc Godard este cronică în imagini a unei lumi distopice, ascunsă în carcasa uneia contemporane și, teoretic, normale. Cu anormalitatea și fantasticul lucrează și scriitorul japonez. Dar dintr-o perspectivă... multimedia. În *noaptele* strecoară fiori de îndoială și ochi iscoditori asemeni unei camere de vederi – pe post de narator observator –, în fiecare dintre realitățile celor cinci personaje din roman – dacă nu chiar în realitatea cititorului. Și confruntă timpul acum cu un timp trecut, trepidația cu lentoarea, ceasul civilizației cu cel al destinului.

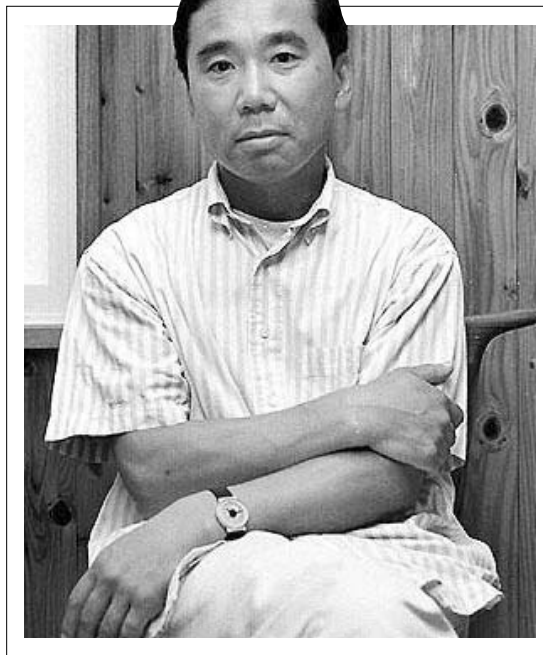
Ana Maria Onisei

Roman citadin, *În noaptele* (Editura Polirom, 2007, traducere din limba japoneză și note de Iuliana Oprina) păstrează aceeași amprentă a fantasticului de la care japonezul nu face rabat în niciuna dintre scrierile sale. Doar că acum realitatea în care ne plasează scriitorul e una urbană. Ce avem în fața ochilor? O noapte – cu valoare de simbol – dintre cele multe și efervescente ale orașului Tokyo. În întinericul acesta nutritiv își trăiesc secunde, minutele și orele indivizi ale căror vieți sint marcate de traume *soft*: un cîntăret de jazz indecis, o frumoasă tînără mereu adormită, o intelectuală temătoare, o prostituată hăituită de „gangsteri” chinezi, un salariat corporatist, a cărui viață se reduce la muncă obsesivă și rare – totuși concentrate – răbufniri comportamentale.

Ca într-un show multimedia, simțim în pagină răceala metalică a unei camere de luat vederi ce surprinde mișcările personajelor și le „expune” apoi pe un ecran imens, spre desfătarea curioasă a privitorului-cititor. În fapt, viața acestor oameni

care bîntuie noapțile Japoniei prin lanțuri de fast-food sau *love-ho*-uri (spații destinate amorurilor de-o noapte, în deplin anonim) se desfășoară în pauze. Pauzele de la vorbă și faptă, care permit liniștii întunecate să gîtue realitatea aceea și să ne provoace să descoperim o *alta*. Timpul se scurge molcom, dar plin, alunecînd printre simulacreele unei lumi despre care nu știm decît că ne este prea aproape. Teama de a ne pierde conturul în existența cosmopolită, hiperdezvoltată și eliberarea care se petrece sub vraja nopții îl fac pe Murakami să expună cu precauție și suficiență metaforă ideea că s-ar putea să nu fim chiar ceea ce sîntem.

» „Silueta lui Eri Asai se distorsionează, tremurînd ușor. Își dă seama că se întîmplă ceva bizar cu corpul ei și își întoarce capul, uitîndu se înapoi. Își ridică privirea spre tavan, și o coboară în pămînt, apoi se uită cum îi tremură miinile. Vede cum silueta ei își pierde claritatea. Pe chip îi apare o expresie neliniștită. Ce naiba se întîmplă? Țiuitul iritant de fundamental se întezește. Undeva, pe un deal din depărtare, vîntul începe să bată din nou cu putere, zgîlțind punctul de contact al circuitului care leagă cele două lumi, încercînd să distrugă conturul lui Eri. Semnificația corpului ei fizic se erodează.” – Haruki Murakami, *În noaptele*

Madlene mici și mari

Oricît de Proust n ai fi, pes te o mică madlenă care să îți răscolească trecutul tot dai la un moment dat. Fie că i înlocuiești de un baton de ciocolată din lapte praf, fie că i un brîfor, o bomboană pietroi din aceea de ca cao de vremea lui Ceaușescu, o plăcintă cu mere, o înghețată vafe etc., efectul poate fi tot același: papilele gustative îți prelucrează niște amintiri pe cinste.

Cu două săptămîni în urmă, în Berna, așteptam să înceapă o lectură publică. Exceptînd organizatorii, nu știam pe nimeni dintre persoanele aflate în jur. Și brusc văd un tip, total necu-

nosc, care se îndreaptă cu brațele deschise către mine, vorbindu mi entuzias în engleză. Mi a spus că el e elvețianul care mi a scris un mail cu cîteva luni în urmă, luîndu mi adresa de la o noștință comună, pentru a mi solicita să i fiu ghid pentru o scurtă vizită în Iași. Vag, parcă mi aduceam a minte de asta: am fost de acord, dar nu mai apelasem la mine. Și mi povestește de ce. A ajuns în Iași, s a cazat la Hotel Unirea, în centru. Cînd să facă pe cont propriu cîteva pași prin oraș, a înghețat de uimire, năpădit de amintiri ca și cum s ar fi întors în timp – și totul pen-

tru că văzuse cum trece un tramvai. Nu înnebunise. A fost șocat să recunoască – aici, în estul Estului, la capătul lumii – unul dintre tramvaiele elvețiene care circulau pe vremea copilăriei lui. Nu era vorba doar de o simplă asemănare, ci, mai mult, erau chiar aceleași tramvaie (chestie perfect explicabilă, noi le avem cumpărate la second hand; mărturie stau reclamele neschimbate, în germană, înscrise pe ele, la care s a adăugat doar un banner pe românește: „Orașul Berna salută orașul Iași!”). Mi a povestit că și a deturmat scopul vizitei și n a mai avut nevoie de nici un

TRIMISUL NOSTRU SPECIAL

Florin LĂZĂRESCU

ghid. Pur și simplu a făcut ture cu tramvaiele elvețiene, amintindu și cu o așa precizie o parte din copilărie, încît recunoștea pînă și scaunele pe care stătuse alături de bunica sa.

Acum o săptămîină am pățit o și eu cumva la fel. Șoferul ultimului maxi care pleca din Bacău înspre Iași m a lăsat baltă în stație. Ci că n aveam rezervare. M am dus în gară și am găsit un personal care mergea pînă în Pașcani. Cred că n am mai mers cu personalul de mai bine de zece ani (nu că m aș fi boierit, dar între-

timp a apărut un autobuz care mă duce pînă la poarta părinților mei, iar pe distanțe lungi iau, în cel mai rău caz, un accelerat). Ei bine, personalul cu pricina arăta fix la fel ca unul cu care mergeam pe vremea comunismului pe ruta Iași Pașcani. Pînă și oamenii dinăuntru păreau absolut identici. Timp de o oră, pri vînd în gol, mi am retrăit și eu o bună parte din copilărie.

Poftim madlene – un tramvai și un tren personal. Fiecare cu ale lui.